

MARCI
TULLII
CICERONIS
EPISTOLARUM

Libri IV.

Cum postremis *H. Stephani & D. Lambini* Editionibus diligenter collati, & quam accuratissimè emendati.

A

JOANNE STURMIO
In puerilem educationem consedit.

Huic Editioni accesserunt Græca
Latinis expressa.

LONDINI,
Excudebat E. Elzevir, pro Societate
Stationariorum. 1677.

І
ІСИДОР
МІЛЯДОТС

І
ІСИДОР
І
ІСИДОР
І
ІСИДОР

І
ІСИДОР
І
ІСИДОР

І
ІСИДОР
І
ІСИДОР

І
ІСИДОР
І
ІСИДОР

JOANNES STURMIUS

Jacobo Sturmio Fratri S.

Audivisti sape (ut memini) ex me, (Jacobe frater,) studiorum nostrorum finem verum cognitionem, & rationis elegantiam, esse debere: Rerum etiam doctrinam, sine sapientia religionis, minimum prodest; & descendit rationem, absque optimorum scriptorum assidua lectione atque artificiosa imitatione, non comparari talem qualem desideramus. Itaque saepe numero dixi. (si meministi) ad religionem pueros excitandos esse, & proponendum illis in Scholis Ciceronem, quorum altera mentem, alter linguam optimè possit informare. Sed habenda ratio est, in educatione linguae, non solum aratum, sed etiam virium & ingeniorum. Ab Epistolis principium recte sumi potest, si deligantur quæ argumento faciles sunt, & sunt rerum non ignorantum, atque huiusmodi verborum quæ in nostra manserunt consuetudine. Hanc rationem ego in hisce quatuor libris consciendis secutus sum: neque artificiosissime, neque sapientissime scriptas Epistolas delegi, sed quæ à pueris intelligi possint, & haberent nostræ consuetudinis verba, & sermonis quotidiani sententias, earumque formas, nobis quidem non usitatas, sed tamen aptatas, & elegantes, & doctas. Hac ego ad te mitto, quod videas me in eadem adhuc esse sententia in qua fui olim. Amabò te, optatissime frater, perge porrò in hoc literarum currículo progredi. Audio nihil de studiis tuis; absum procul: metuo valde, cum cogito posse fieri, ut non meus opatus, & patris exspectationi satisfacias. Exspedo literas tuas, ut intelligam, tum quantum profeceris, tum quantum de te possimus deinceps sperare. Vale.

Argentina, tertio Calendas Februarii,
Anno 1539.

M. T. CICERO

Terentiae salutem plurimam dicit.

Fam. lib. 14. Epist. 22.

Si vales, bene est; ego valeo. Nos quotidie tabelarios vestros exspectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores quid nobis faciendum sit, faciemusque te statim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale. Calend. Septemb.*

M. T. C. Terentiae S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 21.

Si vales, bene est; ego valeo. Da operam ut convalescas. Quod opus erit, ut res tempisque postular, provideas atque administres; & ad me de omnibus rebus quam saepissime literas mittas. *Vale.*

M. T. C. Terentiae S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 8.

Si vales, bene est; ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissime. Nam mihi & scriptum & municiatum est, te in febrim subito incidisse. Quod celeriter me fecisti de Cæsaris literis certiore, fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit novi, facies ut sciam. Cura ut valeas. *Vale. Dat. 4. Non. Jan.*

M. T. C. Terentiae S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 24.

Si vales, bene est; valeo. Nos neque de Cæsaris adventu, neque de literis, quos Philoromanus habere dicuntur, quicquam adhuc certum habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiorem. Valetudinem tuam fac ut curem. *Vale. Tertio Idus Sextiles.*

M. T. C. Terentiae S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 23.

Si vales, bene est; valeo. Redditæ mihi iam tandem sunt à Cæsare literæ satis liberales, & ipse opinione

culp

celerius venturus esse dicitur. Cui utram obviām procedam, an hic eum exspectem, cùm constituerō, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quampridam remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Prid. Idus Sext.

M. T. C. Terentia S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 17.

Si quid haberem quod ad te scriberem, facherem id & pluribus verbis, & saepius. Nunc quæ sunt negotia vides. Ego autem quomodo sum affectus, ex Lepta & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

M. T. C. Terentia S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 19.

Si vales, bene est; valeo. Constitueramus, ut ad te antea scripsieram, obviām Ciceronem Cæsari mittere: sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus nihil erat novi; tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicca poreris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. 12. Cal. Quintiles.

M. T. C. Terentia S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 30.

N maximis meis doloribus excruciat me valerudo Tulliæ nostræ, de qua nihil est quod ad te plura scribam; tibi enim æquæ magnæ curæ esse certò scio. Quod me propius vultis accedere, video ita esse faciendum; etiam ante fecissem, sed me multa impedierunt, quæ nè nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio exspecto literas, quas ad me quampridam perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

M. T. C. Terentia S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 12.

Quod nos in Italiam salvos venisse gaudes, perpetuo gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque injuriis, metuo nè id consilii ceperimus, quod non facilè explicare possumus. Quare, quantum potes, adiuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In quod te des hoc tempore, nihil est: & longum est

iter, & non tutum; & non video quid prodeste possis, si
veneris. Vale. Datum prid. Non. Novemb. Brundusii.

M. T. C. Terentia S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 11.

Si valeas, bene est, valeo. Tullia nostra venit ad me
pridie Idus Junii, cujus summâ virtute & singulari
humilitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostrâ
fâcquin esse negligentia, ut longè alia in fortuna esset atque
ejus pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo,
Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cneum Sa-
lustum. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetu-
dinem tuam diligenter cura. Vale. 17. Calend. Quint.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. lib. 15. Epist. 1.

Septimum jam diem Cocyrae tenebamur. Q. autem
pater, & filius, Butroti soliciti eramus de tua vale-
tudine mirum in modum: mirabatur nihil à te litera-
rum; iis enim ventis isthinc navigatur, qui nisi essent, nos
Corcyrae non sederemus. Cura igitur tē, & confirma; &
cum comedē & per valetudinem, & per anni tempus, na-
vigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos
amat, qui te non diligit. Chatus omnibus exspectatūisque
venies. Cura ut valeas etiam atque etiam, Tyro noster.
Vale. 15. Cal. Novemb. Corcyrae.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 4.

Non queo ad te, nec lubet scribere quo animo sum
affectus; tantum scribo, & tibi & mihi maximè
voluptati fore, si te firmum quamprimum video. Ter-
tio die abs te ad Alyziam accederemus. Is locus est ex-
tra Leucadem stadia 120. Leucade aut te ipsum, aut tu-
as literas à Marione putabam me accepturum. Quantum
me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis
diligere. Nonis Novemb. Alyziae.

Cicero filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 25.

Et si justa & idonea usus es excusatione intermissionis
literarum tuarum, tamen id nè sèpius facias ro-
go. Nam et si de Repub, rumoribus & nunciis certior
fio,

fio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater; tamen de quavis minima re scripta a te ad me Epistola semper fuit gratissima. Quare cum in primis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potius expreas officium scribendi, quam affiditatem literarum. Vale.

M. T. C. Serv. Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13. 25.

HAgefarætus Larissætus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, meque postea diligentissime coluit. Eum tibi magnopere commendando, ut & hospitem & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tuâ necessitudine dignissimum. Per gratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 18.

Epistolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio, consciidi innocentem: nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi posset. Sed & Aruntius ita te mandasse aiebat, & tu adscripseras. Verum illud esto: nihil te ad me postea scripsisse demiror, præsertim tam novis rebus. Vale.

M. T. C. Q. Val. Q. fil. S. P. D. Fam. 13. Epist. 6.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commendatus: cuius causâ quantopere cuperem deberémque, profectò ex me facile cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures ut ex hac commendatione mihi Cuspius quam maximas, quamprimum, quam saepissimè gratias agat. Vale.

M. T. C. S. P. D. C. Memmio. Fam. lib. 13. Epist. 3.

Allum Fusium, unum ex meis intimis, observantissimum studiosissimumque nostrum, eruditum hominem, & summam humanitatem, tuaque amicitiam dignissimum, velim ita tractes, ut mihi coram recepisti. Tam mihi gratum id erit, quam quod gratissimum. Ipsi-
sum

sum præterea summo officio & summa obseruantia tibi in perpetuum devinxeris. Vale.

M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam. Lib. 12. Epist. 27.

Sextus Aufidius & obseruantia, quā me colit, accedit ad proximos; & splendore, equiti Romano nemini cedit. Est autem ita temperatis modera iisque moribus, ut summa severitas summa cum humanitate jungatur. Cujuſ tibi negotia, quæ sunt in Africæ, ita commendō, ut maiore studio magisve ex animo commendare non possum. Pergratrum mihi feceris, si dederis operam ut intelligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te reprehenderet, mihi Cornifici, rogo. Vale.

Cicero Basilio S. P. D. Fam. 6. 15.

Tibi gratulor, mihi gaudeo; te amo, tua rueror. A te amari, & quid agas, quidque isthic agatur, certior fieri volo.

D. Brutus Imp. M. T. C. S. P. D. Fam. 11. 4.

Si de tua in me voluntate dubitarē, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: sed profectō est ira, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progessus sum ad Transalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quam cupiens militibus satisfaceſe, firmosque eos ad tuendas nostras res efficere; quod mihi videor consecutus: nam & liberalitatem nostram & animum sunt experti. Cum omnium bellicosissimiſ bellum gessi, multa castella cepi, multa yaſtavi. Non sine causa ad Senatum literas misi. Adjuva nos tuā sententiā; quod cūm facies, ex magna parte communi commendo inservieris. Vale.

M. T. C. Serv. Sulpicio S. P. D. Fam. 13. 21.

Aeiusque tum consuetudo mihi jucunda fuit, tum etiam ars, quam sum experitus in valetudine meorum: in qua mihi tum ipsa scientia, tum etiam fidelitate benevolentiaque satisfecit. Hunc igitur tibi commendō; & te peto, ut des operam ut intelligat, diligenter me scriptisse

scripsisse de se, meāmque commendationem usui magno
sibi fuisse. Erit id n̄ ihi vehementer gratum. Vale.

M. T. C. Appio S. P. D. Fam. 10. 19.

DE meo studio erga salutem & incolumentem tuam,
credo te cognoscere ex literis tuorum: quibus me
cumulatissimè satisfecisse certò scio; nec t̄is concedo,
quanquam sunt singulari in te benevolentia, ut te salvum
malint, quam ego. Illi mihi necesse est concedant, ut
tibi pl̄s, quam ipsi, hoc tempore prodeste possim: quod
quidem nec destiti facere, nec desistam: & jam in maxi-
ma re feci, & fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono
animo magnóque sis, itéque tibi nullâ re defuturum esse
confidas. Prid. Non. Quintiles. Vale.

M. T. C. Mario S. P. D. Fam. 7. 14.

AD VIII. Calend. Julias in Cumanum veni cum Li-
bone tuo, vēl nostro potius: in Pompeianum sta-
tum cogito; sed faciam te antē certiorēm. Te cūm sem-
per valere cupio, tum certè dum hic sumus. Vides enim
quanto pōst unā futuri sumus. Quare si quid constitutum
cum podagra habes, fac in aliam diem differas. Cura
igitur ut valeas, & me hoc biduo aut triduo exspecta.

Cicero Planc. Imp. Conf. def. S. P. D. Fam. 10. 4.

O Gratam faunam biduo ante victoriā de subsidio
tuo, de studio, de celeritate, de copiis, atque etiam
hostibus fusis! spes omnis in te est. Fugisse enim ex
prælio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est
autem non minus gratum extrema deere, quam prima
depellere. Evidē exspectabam jam tuas literas, idque
cum multis. Sperabamque etiam Lepidum, temporibus
admonitum, tibi & Republicæ satis facturum. In illam
igitur curam incumbe, mi Plance, ut nequa scintilla te-
territi belli relinqatur. Quid si erit factum, & rem-
publicam divino beneficio afficeris. & ipse aeternam glo-
riam consequere. Tertio Idus Maii. Vale.

M. Cic.

M. Cic. Papirio Pato S. P. D. Fam. 9. 20.

Herì veni in Cumnanum : cras ad te fortasse. Sed cùm certum sciam, faciam te paulò antè certiorem. Ehi Marcus Ceparius, cùm mihi in sylva gallinaria obviām venissem, quæsissimque quid ageres, dixit te in lecto esse, quod ex pedibus laborares ; tuli scilicet molestè, ut debui ; sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserem, & coenarem etiam. Non enim arbitror, coquum etiam te arthriticum habere. Exspecta igitur hospitem cùm minimè edacem, tum inimicum coenis sumptuosis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Plancio S. D. Fam. 4. 15.

Accepi perbreves tuas literas, quibus id quod scire cupiebam cognoscere non potui : cognovi autem id quod mihi dubium non fuit. Nam quādā fortiter serres communes miseras, non intellexi ; quādā me amares, facile perspexi : sed hoc sciebam ; illud si scissem, ad id meas literas accommodāsem. Sed tamen et si antea scripsi quæ existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter te commonendum putavi, nè quo periculo te proprio existimares esse ; in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, aut præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possum. *Vale.*

Cicero Dolabellæ S. D. Fam. 9. 13.

Gratulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repente factæ sunt : niti fortè te amant, & tibi assentantur, & tamdiu dum tu ades, sunt oblitzæ sui. Quod quidem si ita est, minimè miror eorum etiam & terras vim suam, si tibi ita conveniat, diuittere. Oratiunculam pro Deitoraro, quam requirebas, habebam tecum, quod non putaram. Itaque eam tibi nisi ; quam velim sic legas, ut causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam : sed ego hospiti veteri & amico munusculum

nusculom mittere volui levidense, crasso filo; cujusmodi ipsius esse solent munera. Tu velim animo sapienti fortique sis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infameret injuriam. *Vale.*

M. T. C. Imp. M. Cælio Ædili Curuli S. P. D.

Fam. 2. 14.

MArco Fabio, viro optimo & homine doctissimo, familiarissimè utor, mirificèque eum diligo, cùm propter summum ejus ingenium summātque doctrinam, tum propter singularem modestiam: ejus negotiū sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos. Hominem occidat oportet, qui vestrā cōperā uti velit; sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cùm tuā operā Fabius uti voler. Ego res Romanas vehementer exspecto, & desidero: in primisque quid agas scire cupio. Nam jam diu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferbatur. *Vale.*

Cicer. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 22.

Illuseras heri inter scyphos, quòd dixeram controversiā esse, postēne hæres, quod furtum antea factum esset, rectè furti agere. Itaque et si domum bene potus seroque redieram; tamen id caput ubi hæc controversia est notavi, & descriptum tibi misi; ut scires id, quod tu neminem sensisse dicebas, Sext. Ælium, M. Manlium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scævolæ & Testæ assentior. *Vale.*

M. T. C. D. Brut. Imper. S. P. D. Fam. 11. 15.

ET simihi tuæ literæ jucundissimæ sunt; tamen jucundius fuit, quod in summa occupatione tua Plancus collegæ mandasti, ut te mihi per literas excusaret; quod fecit ille diligenter: mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentia. Coniunctio tua cum collega, concordiaque vestræ, quæ literis communibus declarata est, S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa.

certa. Plura scribere non debo, præsertim ad te, quo magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer exspecto, & quidem tales quales maximè opto. Vale.

M. T. C. Furfano Prætori S. D. Fam. 6. 9.

Cum A. Cæcina tanta mihi familiaritas consuetudóque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & sorti viro, plurimum usi sumus: & hunc à puerō, (quod & spem mihi magnam afferebat summæ probitatis, summa & que eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissime, non soldum officiis amicitiæ, sed etiam studiis communibus,) sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctiōe vivere. Nihil attiner, me plura scribere. Quād mihi necesse sit ejus salutem & fortunas, quibuscumque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut, cùm cognōrim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Republicæ calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tuā sponte erga Cæcinnam habiturus es, tantus cumulus accedat commendatione meā, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. C. Cornificio Collega S. Fam. 12. 20.

Gratæ mihi typæ literæ, nisi quod Sinuesianum diversioriolum contempñisti: quam quidem contumeliæ villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris *mārtia mārtia*. (*Id est, omnia de omnibus.*) Sic igitur facies, néque amabis, & scripto aliquo lacefles. Ego enim respondere facilius possum, quād provocare. Quod si, ut es, cessabis, lacessem; nē iua inertia etiam ignaviam afferat. Plura otiosus. Hæc, cùm essem in senatu, exoravi. Vale.

M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam. 12. 21.

Caius Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causâ legatus est in Africam legatione liberâ: eum velim rebus omnibus adjuves, operamque des, ut quād commodissimè sua negotia

gotia conficiat: in primisque, quod ei charissimum est, dignitatem ejus tibi commendo. Idque à te peto, quod ipse in provincia facere suum solitus non rogatus, ut omnibus Senatoribus lictores darem: quod idem acceperam & cognoveram à summis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies, cæterisque rebus omnibus ejus dignitati reique (si me amas) consules. Id erit mihi gratissimum. Da operam ut valeas.

M. T. C. Cassio S. P. D. Fam. 12. 9.

BRevitas tua cum literarum me quoque breviorem in scribendo facit; &, verè ut dicam, non satis occurrit quid scribam. Nostras enim res in actis perferti ad te certò scio, tuas autem ignoramus. Tanquam enim clausa sit Asia, sic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppresso Dolabella, satis illos quidem constantes, sed adhuc sine authore. Nos, consecutum bellum cùm putaremus, repente à Lepido tuo in summam solicitudinem adducti sumus. Itaque persuade tibi, maximam Reipublicæ spem in te & in tuis copiis esse. Firmos omnino exercitust habemus: sed tamen ut omnia (ut spero) prospere procedant, multum interest te venire. Exigua est enī spes Reipublicæ; nam nullam non liber dicere: sed quæcunque est, ea despontetur anno consulatus tui. Vale;

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. 13. 30.

LUcius Manlius est Sufis: is fuit Catinenis; sed est unà cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurióque Neapoli. Erat enim adscriptus in id municipium, ante civitatem sociis & Latinis datam. Ejus frater Catina nuper mortuus est: nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controversiam eum habiturum: & est hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia sua, & hæreditatem fraternalm & omnia ejus tibi commendo, in primisque ipsum virum optimum, mihique familiarissimum, iis studiis literatum doctrinæque præditum quibus ego maximè

maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum, sive non
venerit in Siciliam, in meis intitnis maximèque necessariis
scias esse: itaque tractes, ut intelligat meam com-
mendationem sibi magno adjumento suisse. Vale.

Tul. & Cic. P. & Q. Tyroni humaniss. & opt.

S. P. D. Fam. 16. 1.

Vide quanta in te sit suavitas. Duas horas Thyrei fu-
imus: Xenomenes hospes tam te diligit, quam si
vixerit tecum. Is omnia pollicitus est quæ tibi essent o-
pus: facturum puto. Mihi placebit, si firmior essem, ut
te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Vi-
debis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat.
Volebam ad te Marionem remittere; quem, cum meli-
usculè tibi esset, ad me mitteres: sed cogitavi, literas
Marionem afferre posse, me autem crebras exspectare.
Poteris igitur, & facies, si me diligis, ut quotidie sit Al-
castus in portu. Multi erunt quibus rectè literas dare
possis, qui ad me libenter perferant. Evidem Patras
euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem
tui diligenter curandi in Curio habeo: nihil potest illò
fieri humanius, nihil nostrī amantius: eite totum trade:
malo te paulò post valentem, quam statim imbecillem
videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas; ca-
rea ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade pro-
ficiens septimo Idus Novemb.

M. C. Pater & Fil. Q. Pat. & Fil. Tyroni

S. P. D. 16. Epist. 7.

Tertiam ad te hanc Epistolam scripsi eadem die,
magis instituti mei tenendi causâ, quia nactus e-
tam cui darem, quam quod haberem quid scriberem.
Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te
diligentiae. Ad tua innumerabilia in me officia adde-
hoc, quod mihi erit gratissimum omnium; cum vale-
tudinis rationem, ut spero, habueris, habero etiam na-
vigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas
dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermitto.

Cura,

Cura, cura te, mi Tyro: quando non contigit ut simul
navigares, nihil est quod festines. Nec quicquam cures
nisi ut valeas. Etiam atque etiam vale. Septimo I-
dus Novemb. Actio vesperi.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 12.

Ego verò cupio te ad me venire; sed viam timeo:
gravissimè ægrotasti, inediā & purgationibus & vi-
ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones
esse ex gravibus morbis, si qua culpa commissa est. Jam
ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum ve-
neris, accedunt continuò ad redditum dies quinque. Ego
in Formiano ad tertium Calend. esse volo. Ibi te ut fir-
mum offendam, mi Tyro, effice. Literulæ meæ, sive no-
stræ, tui desiderio oblanguerunt; hâc tamen epistolâ,
quam Acastus attulit, oculos paulum sustulerunt. Pom-
peius erat apud me cum hæc scribebam: hilarè & liben-
ter ei cupienti audire nostra, dixi sine te omnia mea
muta esse. Tu Musis nostris para ut operas reddas;
nostræ ad diem dictum fient: docui enim te, fides tuus
Proprietatem quod haberet. Fac planè ut valeas; nos
adsumus. *Vale.* xiv. Calend. Januarii.

M. T. C. Curioni S. P. D. Fam. 2. 4.

Epistolarum genera multa esse non ignoras: sed u-
num illud certissimum, cuius causâ inventa res ipsa
est, ut certiores faceremus absentes, si quid esset quad
eos scire, aut nostrâ aut ipsorum intercesset. Hujus ge-
neris literas à me prosector non exspectas: domesticarum
enim rerum tuarum habes & scriptores & nuncios: in
meis autem rebus nihile est sanè novi. Reliqua sunt epi-
stolarum genera duo, quæ me magnopere delectant:
anom, familiare & jocosum; alterum, severum & grave.
Ulro me mindus deceat uti, non intelligo. Jocerne tecum
per literas? Civem wehercule non puto esse, qui
temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scri-
bam? Quid est quod possit graviter à Cicerone scribi ad
Curionem, nisi de Republica? Atque in hoc genere hac
mea

mea causa est, ut neque ea quæ nunc sentio velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relatum est, utar eâ clausulâ quâ soleo, t que ad studium summae laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta & parata, incredibilis qu dam expectatio : quam tu un  re facilimè vices, si hoc statueris, quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus ex laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tu  sponte sat is incitatum esse considerem : & hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui caus , sed testificandi amoris mei. Vale.

M. T. C. Bruto S. P. D. Fam. 13. 14.

Lucio Titio Strabone, equite Roniano in primis honesto & ornato, familiarissimè utor : omnia mihi cum eo intercedunt jura summae necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam deber P. Cornelius. Ea res a Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Pero a te hoc diligenterius quam si mea res esset, (quæ est honestius, de amicorum pecunia laborare quam de sua,) ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transfigas ; operamque des, quod tibi æquum & rectum videbitur, ut quam commodissimè conditione libertus Strabonis, qui ejus tel causa missus est, negotium conficiat, ad nummosque perveniat. Id & mihi gratissimum erit, & tu ipse L. Titiam cognosces amicitia tu  dignissimum. Quod ut tibi curae sit, ut omnia solent esse quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. T. Fabio S. D. Fam. 15. 18.

ET si egomer, quie consolari cupio, consolando ipse sum, propterea quòd nullam rem gravius iatridid tuli quam incommodum tuum : tamen te magnopere non horror solum, sed etiam pro amore nostro rogo atque oro, te colligas, virumque præbeas ; & quam conditione omnes homines, & quibus temporibus nati sumus,

mus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit quam fortuna abstulit: propterea quod adeps es, quod non multi homines novi; amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quam levissimam poenam ab hac Republica discesserit. Tu vero, qui & fortunas & liberos habeas, & nos ceterosque necessitudine & benevolentia tecum conjunctissimos; quemque magnam facultatem sis habitus, nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi; & cum unum sit judicium ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod unam sententiā, eaque dubiā, potentiae alicuius condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quam levissime ferre. Meus animus erit in te, liberisque tuos semper, quem esse vis, & qui esse debet. Vale.

M. T. C. Trebiano S. D. Fam. lib. 6. Epist. II.

Dolabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quod non desuerat ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quod & antea in re, & hoc tempore in salute tua cunctularissime mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quam gratias agere malim. Alterum omnino non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus, & dignitas tua redditum ad nos aperuit; est tuus sapientia, magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci; quid recuperaris, cogitate. Vives cum tuis, vives nobiscum: plus acquisivisti dignitatis, quam amisisti rei familiaris, quae ipsa cum esset jucundior, si nulla res esset publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est; eaque te uti facilè patior, cum apud alios, tum mehercule apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maxima probata esse volumus.

volumus. Te cupio videre quamprimum. Vale.

Cicero Trebatio S. Fam. lib. 7. Epist. 14.

Chryippus Verrius, Cyri Architecti libertus, fecit.
Ut te non immemorem putarem mei: salutem
 enim mihi tuis verbis nuntiavit. Valde jam laetus es,
 qui gravere literas ad me dare, homini præsertim pro-
 pè domestico. Quòd si scribere oblitus es, miras multi
 jam, te advocato, causâ cadent. Sin nostri oblitus es,
 dabo operam, ut isthuc veniam, antequam planè ex
 animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat,
 aliquid excogita ut fecisti de Britannia. Illud quidem
 perliberter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Cæsa-
 ri familiarem: sed mehercule mallem, id quod erat æ-
 quilus, de tuis rebus ex tuis literis quam sapissime cog-
 noscere: quod certè ira fieret, si tu maluilles benevo-
 lentiæ quam litigii tua perdisceres. Sed hæc jocati su-
 mus, & tuo more, & non nihil etiam nostro. Te valde
 amamus, nosque à te amari tum oramus, tum etiam con-
 fidimus. Vale.

M. T. C. Cassia S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 8.

Scelus affinis tui Lepidi, summatumque levitatem &
 inconstantiam, ex actis quæ ad te merti certò scio,
 cognoscere te arbitror. Itaque nos consecro bello, ut
 arbitrabantur, renovatum bellum gerimus: spemque omni-
 nem in D. Bruto & Planeo habemus: si verum quæris, in
 te, & in meo Bruto, non solum ad præsens perfugium,
 si (quod nolim) adversi quid acciderit, sed etiam ad
 confirmationem perpetuae libertatis. Nos hic de Dolab-
 bella audiebamus quæ velletus: sed teros autores non
 habebamus. Te quidem magnum hominem & præsentis
 iudicio, & reliqui temporis expectatione sciro esse. Hoc
 tibi proposito, fac, ut ad summa contendas. Nihil est
 tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque
 obtineri posse judiceret. Vale.

M. T.

M. T. C. Lepido S. P. D. Fam. 15. 27.

Quod mihi, pro mea summa erga te benevolentia, magnæ curæ est, ut quam amplissimâ dignitate sis, molestè tuli te Senatui gratias non egisse, cum essem ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter eives conciliandæ te eupidum esse latet. Pacem eam si à servitute sejungis, consules & reipublicæ, & dignitati tuæ; si ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Itaque sapiens, meo quidem judicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed, hæc audies ex alius, aut certior fies literis: Tu; prouta prudentia, quid optimum factu sit, videbis. Vale.

M. Cicero Cn. Planc. Imp. cons. desp. S. D. Fam. 10. 2.

M Cum studiis honoris tuo pro necessitudine nostra non desuister, si aut turè in Senatum, aut honestè venire potuisse. Sed nec sine periculo quisquam liberè de Republica sentiens, versari potest in summa impunitate gladiatorum; nec nostræ dignitatis videretur esse, ibi sententiam de Republica dicere, ubi me & melius & propius audiant armati, quam Senatorès. Quæpræpter in privatib[us] rebus nullum neque officium, neque stabulum meum defiderabis; nec in publicis quidem, si quid erit in quo me interesse necesse sit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitas tuæ. In his autem rebus quæ nihilominus, ut ego absim, confici possunt, peto te, ut mei rationem habere velis, & salutis & dignitatis meæ. Vale.

M. T. C. aperto Petu S. P. Fam. 9. 10.

Tamen à matrib[us] non discedis; tenacculo apparatu significas Balbuam fuisse contentum. Hoc videris dicere, cum reges tam sint continentes, multò magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia;

expiscatum: rectâ enim à porta domum meam venisse: neque hoc admiror, quod non ad tuam potius; sed illud, quod nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis, Quid noster Petrus? At ille adjurans, nusquam se unquam libentiūs. Hoc si verbis afflicctus es, aures ad te afferam minùs elegantes; fin autem obsonio, peto à te, nè pluris esse Balbos, quam disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero ut in ista loca venire possum, non committam ut te serò à me certiorem factum putas. Vale.

C. Trebonium M. T. C. S. P. D. Fam. lib. 12. 16.

Si vales, bene est. Athenas veni ad 11. Calend. Junii; atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum deditum optimis studiis, summâque modestiæ famâ. Qua ex re quantum voluptatem ceperim, scire potes, etiam me saccente. Non enim nescis, quanti te faciam, & quād, pro nostro veterissimo verissimōque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescenti tuo, atque aedò nostro (nihil enim mihi à se potest esse sejunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis sunt, est; aut studiosius earum artium quas tu maximè amas, hoc est, optimarum. Itaque tibi, quod verè facere possum, libenter quoque gratulor, nec minùs etiam nobis, quod cum, quem necesse erat diligere qualiscunque esset, talēm habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cūq; mihi in sermone injecisset, si vellem Atham visere; non modò invitatus, sed etiam rogatus est à me, ut id potissimā nobis obxinentibus provinciam faceret. Cui nos & charitate & amore tuum officium præstituros non dobes dubitare. Illud quoque erit nobis curz, ut Cratippus undū cum eo sit, nè putas in Asia seriatum illum ab iis studiis, in quæ tuā cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingressum pleno gradu, cohortari

cohortari non intermitteremus, quò indies longiùs discendo, exercendóque se procedat. Vos quid ageretis in Republica, cùm has Literas dabam, non sciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otiosâ libertate fruamur, quod vel minimè adhuc mihi contingit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo : & dictum, cum magno nostro honore à te dictum conclusi, & tibi infra subscripti. In quibus versiculis, si tibi quibusdam verbis ~~eūdūpp̄m̄w̄r̄s̄ēḡs̄~~ [Id est, in loquendo liberior] videbor ; turpitudo personæ ejus, in quam liberiùs invehimur, nos vindicabit. Ignoscet etiam iracundia nostræ, quæ justa est in ejusmodi & homines, & cives. Deinde, qui magis hoc Lucilio licenter assumeret libertatis, quam nobis ? Etiam si odio pari fuerit in eos, quos laesit ; tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incureret. Tu sicut mihi pollicitus es, adjunges me quamprimum ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meosque tibi commendatos habe. vii. Calend. Jun. Athenis.

Cicero Curio S. P. D. Fam. lib. 7. Epist. 31.

Facile perspexi ex tuis literis (quod semper studui) & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quam mihi charus essem. Quod quando uterque nostrum consecutus est ; reliquum est, ut officiis certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas facile patior. Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis, non multum opus fuisse, propter res tuas ita contractas, ut quemadmodum scribis, nec caput nec pedes ; equidem vellem uti pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urba-

nitatem, ut Pompomius noster suo iure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur, quæso nè tantum semen urbanitatis unâ cum Republica intereat. Vale.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. Epist. 32.

NALESINA civitate tam lautâ quam nobili, conjunctissimos habeo & hanc spiritu & familiaritate M. & C. Clodios, Archagatum, & Philonem: sed vicecor, nè, quia complures tibi præcipue commendando, exæquare videar ambitione quâdam commendationes meas: quanquam à te quidem commulata satisfit & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, & hos, mihi maximè esse conjunctos & exustate, officiis, benevolentia. Quia nobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidésque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissime gratum. Vale.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. Epist. 23.

CON N. Oracilio Nasone utor familiarissimè: Irà prorsus, ut illius ordinis nullo familiarido: nam & humilitate ejus, & probitate, in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utor, ut scripsi. Habet is in provincia tuâ negotia quæ procurant liberti, Hilarius, Antigonus, Demostratus, quippe tibi, negotiâque omnia Nasonis non secus commendabo, ac si mea essent. Gratissimum illi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 24.

Avitum mihi hospitium est cum Lysone Lysonis filio Lilybatano, valdeque ab eo observor. cognovique dignum & patre & avo: est enim nobilissima familia.

familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum, rem domumque ejus; magnoque opere ab te peto, cures ut is intelligat meam commendationem maximo sibi a. pud te & adjumento & ornamento suisſe. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. Epift. 35.

CAIUS AVIATIUS PHILOXENUS, antiquus est hospes meus; & præter hospitium, valde etiam familiaris; quem Cæſar meo beneficio in Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quod homine nullo est usus, quam Flacco Aviano, meo (quemadmodum te scire arbitror) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeasque in numero tuorum: perficiásque ut intelligat has literas meas magno sibi usui suisſe. Erit id mihi majorem in modum gratum. *Vale.*

*Cicero, Planci Imp. Conf. def. S. P. D. Fam.
lib. 10. Epift. 13.*

UT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornando, quod possum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere: ita enim est præscriptum, ut à me de scripto dicta sententia est, quam senatus frequens securus est summo studio, magnoque consensu. Ego, quanquam ex tuis literis quas mihi misisti, perspiceram te magis judicio bonorum, quam insignibus gloriæ, delectari; tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Repub. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium opprescerit, is bellum confecerit. Itaque Homerus, non Ajacem, nec Achillem, sed Ulyssem appellavit πολιπρόν, id est, urbium expugnatores.

M. T. C. C. Caſſio S. P. D. Fam. lib. 12. Epift. 6.

Qui ſtatus ſerum fuit tuum, cum has literas dedi, ſcire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono & optimè de Republica ſentiente: Nam quid dicam cupidissimo tui, qui, domo & fortunis relictis, ad te potiſſimum proſectus ſit? Itaque eum tibi nè commendo quidem; adventus ipſius ad te ſatis eum commendabit. Tu velim ſic existimes tibique perſuadeas, omne perſugium honorum in te & Bruto eſte poſitum, ſi, quod nolim, adverſi quid evenierit. Res cum hæc ſcribebam, erat in extreſum deduca diſcriben: Brutus enim Mutinæ vix jam ſuſtinebat: Qui ſi conſervatus erit, viſimus: ſin oppreſſus ibi erit (quod dii omen avertant) omnis omnium cursus eſt ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantumque apparatus, quanto opus eſt ad universam Rempub. recuperandam. Vale.

M. T. C. Cornificio Collega S. Fam. lib. 12. Epift. 17.

Gara mihi vehementer eſt memoria noſtri tua, quam significasti literis: quam ut conſerves (non quod de tua conſtantia dubitem, ſed quia moſ eſt ita rogandi) rogo. Ex Syria nobis tumultuofiora quædam nuntiata ſunt, quæ quia tibi ſunt magis propria quam nobis, tuā me cauſā magis movent, quam meā. Romæ ſummiū orium eſt, ſed ita, ut malis ſalubre aliquod & honestum negotium: quod ſpero fore, quia video id cura eſſe Cæſari. Me ſcito, dum tu abſis, quaſi occaſionem quædam & licen‐tiam naſcum, ſcribere audaciū, & cetera quidem fortaſſe, quæ etiam tu concederes. Sed proximè ſcripsi de optimo genere dicendi; in quo ſæpe ſuſpicatus fum te à judicio noſtro, ſic ſcilicet ut doctum hominem à non indocto, paululum diſſidere. Huic tu libro, maximè velim ex animo, ſi minùs gratia cauſā, ſuffragere. Dicam tuis ut cum,

eum, si velint, describant, ad teque mittant. Puto enim etiam si rem minus probabis, tamen in ista solitudine, quicquid a me profectum sit, jucundum tibi fore. Quod mihi existimationem tuam, dignitatēmque commendas, facis tu quidem omnium more? sed velim sic existimes, me, cùm amori, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuere; cum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissimae dignitatis ita judicare, ut neminem tibi antepopam, comparem paucos.
Vale,

M. T. C. Q. Thermo Fam. 13. 54.

Cum mihi multa grata sunt, quæ tu adductus mea commendatione fecisti: cum imprimis quod M. Marcilium amici atque interpretis mei filium, liberalissime tractavisti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihique propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum est, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eò libenter his commodes; operamque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne fieri. Ego cùm antea studiorē commendabam Marcilium, tum nūliò nunc studiosius, quod in longa apparitione singularē & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiamque cognovi. Vale.

Libri primi finis.

LIBER SECUNDUS.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 7.

Ex tuis literis, & ex re ipsa nos funditus periisse video. Te oro, ut quibus in rebus mei tu indigebunt,

gebunt, noſtriſ miferiis n̄e defiſ. Ego te, ut ſcribiſ, ci-
t̄o videobo. Plura non ſcribo. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epift. 21.

Triginta dies erant laſpi, cūm hās dabam literas, per
quos nullas à vobis acceperāim. Mihi autem, erat
in animo, jam, ut antea ad te ſcripiſ, ire in Epirum, &
ibi omnē casum potiſſimum expectare. Te oro, ut,
ſi quid erit, quod perſpicias quamcunq; in partem, quām
planissimè ad me ſcribas, & meo nomine (ut ſcribiſ) lite-
ras, quibus putabis opus eſſe, ut des. Vale. v. Calēnd.
Novemb.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. ex Epift. 22.

Ego, quōd per Thessaliam ſi irem in Epirum, perdiu-
nihil eram auditurus, & quōd mei ſtudioſos habeo
Dyrrachinos, ad eos perrexi, cūm illa ſuperiora Thella-
lonicæ ſcripſiſſem: inde cūm ad te me convertam, faciam
ut ſcias; tūque ad me velim omnia quām diligentiflīmē,
cujuſmodi ſunt, ſcribas. Ego jam, aut rem, aut n̄e ſpem
quidem expecto. Vale. vi. Cal. Decem. Dyrrachii.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 1.

Cum antea maximē noſtrā intereſſe arbitrabar, te eſſe
nobiscum: tum verò, ut legi rogaſionem, intellexi ad
iter quod conſtitui, nihil mihi oportius cadere poſſe, quām
ut tu n̄e quamprimum conſequare: ut cūm ex Italia pro-
fecti eſſemus, ſive per Epirum iter eſſet faciendum, tuo,
tuorū que præſidio uteretur; ſive aliud quid agendum
eſſet, certum conſilium de tua ſententia capere poſlemus.
Quamobrem te oro, des operam ut me ſtatim conſequare:
facilius potes, quoniam de provincia Macedonia perlata
lex eſt. Pluribus verbis tecum agerem, niſi pro me apud
te res ipſa loqueretur. Vale.

M. T. C.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 2.

ITineris nostri causa fuit, quod non habebam locum
ubi pro meo jure diutius esse possem, quam in fundo
Siccæ, præsertim nondum rogatione correctâ; & sithus
intelligebam, ex eo loco (si te haberem) posse me Brûn-
dusium referre: sine te autem non esse nobis illas partes
tenendas properer Antonium. Nunc, ut ad te anteä scrip-
fi, si ad nos venies, consilium totius rei capiemus. Itet
esse molestum scio: sed totia calamitas omnes molestias
habet. Plura scribere non possum, ita sum animo per-
culso & abjecto. Cura ut valeas. Dat. 6. Idus April. Na-
rycii Locridis.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 3.

UTinam illum diem videam, cum tibi agam gratias
quod me vivere coegisti: adhuc quidem valde me
pœnitit. Sed te oro ut ad me Vibonem statim venias,
quod ego multis de causis converri iter meum: sed eo si
veneris, de toto itinere & fuga mea consilium capere po-
tero. Si id non feceris, mirabor. Sed confido te esse
omnino facturum.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 5.

TErentia, tibi & sape & maximas agit gratias. Id est
mihi gratissimum. Ego vivo miserrimus & maximo
dolore confidor. Ad te quid scribam, nescio. Si enim
es Romæ, jam me allequi non potes: si es in via, cum e-
ris me affecutus, coram agemus quæ erunt agenda: tan-
tum te oro, ut quoniam meipsum semper amasti, eodem
amore sis. Ego enim idem sum. Inimici mei, mea mi-
hi, non meipsum ademerunt. Cura ut valeas. viii Idus
Aprilis, Thurii.

M. T. C.

M. T. C. P. Attico ad At. 3. 6.

Non fuerat mihi dubium, quin te Tarenti aut Brundisi visurus esset, idque ad multa pertinuit; in eis, ut & in Epiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur; quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cyzicum: tibi meos commendando; me vix, miserèque sustento. Vale. Dat. 14. Cal. Maii. Tarenti.

M. T. C. P. Attico S. ad Atticum lib. 3. Epist. 25.

Post tuum à me discessum literæ mihi Româ allaræ sunt, ex quibus perspicio, nobis in hac calamitate cibescendum esse: neque enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subefset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessis. Sed nè ingrati, aut nè omnia velle nobisqam undâ interire videamur, hoc omitto. Illud abo te peto, des operam, id quod mihi affirmâsti, ut te ante Cal. Jan. ubicunque erimus, sistas. Vale.

M. T. C. Attico S. ad Atticum 3. 16.

Totum iter incertum mihi facit exspectatio literarum tuarum Calend. Sext. datarum; non aliud aliquid. Si spes erit, Epirum: si minùs, Cyzicum, aut aliud quid sequemur. Tu quidem literæ, quò sèpius à me leguntur, hoc spem mihi faciunt minorem, quam èdm lectæ sunt. Tum id quod attrulerunt ad spem, infirmant; ut facile apparet, te & consolationi servire, & veritati: idque te rogo planè ut ad me quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ita scribas. Vale. Dat. 12. Cal. Septemb.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 18.

Expectationem nobis non parvam artuleras, nam scrisperas Varroensem tibi pro amicitia confir-

mâsse, causam nostram Pompeium certe suscepturnum, & simulac à Cæsare ei literæ quas expectaret, remissæ es-
sent, autorem etiam daturum, utrum id nihil fuit? an
adversatæ sunt Cæsaris literæ? An est aliquid in spe? e-
tiam illud scripseras, eundem secundum comitia dixisse.
Fac (si vides quantis in malis jaceam, & si putas esse
humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certio-
rem. Nam Quintus frater homo mirus, qui me tam val-
de amat, omnia mittit spei plena, metuens (credo) de-
fectionem animi mei. Tuæ autem literæ sunt variaz, ne-
que enim me desperare vis, nec temere sperare. Fac,
obsecro te, ut omnia quæ à te prospici possunt, sciamus.
Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 11.

ME & tuæ literæ, & quidam boni nuntii, non op-
timis tamen autoribus, & expectatio vestrarum
literarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Thessalonici se-
tenebant; si accepero literas quas exspecto, si spes erit
ea, quæ rumoribus affierebatur, ad te me conseram: si
non erit, faciam te certiorem quid egerim. Tu me, ut
facis, operâ, consilio, gratiâ adjuva. Consolari jam de-
sine; objurgare verò noli. Quod cùm facis, ut ego tu-
um amorem & dolorem desidero! quem ita affectum meū
scrutinâ esse arbitror, ut te ipsum consolari nemo posse.
Quintum fratrem optimum humanissimumque sustentat.
Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas. Vale.
Dat. 4. Calend. Quint.

M. T. C. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 4.

Miseræ nostræ potius velim quam inconstantia
tribuas, quod à Vibone, quo te arcessebamus.
Subito

subito discessimus. Allata est enim nobis rogatio de pernicie mea; in qua, quod conjectum esse audiveramus, erat hujusmodi, ut mihi ultra quadraginta milia licet esse. Illo cum pervenire non licet, statim iter Brundusium versus contuli ante diem rogationis, ne & Sisca, apud quem eram, periret; & quod Melita esse non licet. Nunc tu propera, ut nos consequare, si modò recipiemus. Adhuc invitamus benignè: sed, quod suscepimus, timemus. Me, mi Pomponi, valde ponit vive-rea: qua in re apud me tu plurimum valuisti; sed hæc coram: sic modò ut venias. Vale.

M. T. C. Attico S. ad Attic. lib. I, Epist. 12.

A Si amī Quinto suavissimo fratri obtigisse audisti; non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor quādū
ultius postrem i literā nuntiārint. Nunc quoniam
Scolaudis avidissimi semper fuimus, & præter ceteros
exāmīnūtis [id est, Græcorum studiosi] & sumus & ha-
bemus, & multorum adia atque iniurias Reipublicæ
causa suscepimus, ~~nam~~ ^{ad} hoc dīcēti ~~magistrato~~ [Id est,
~~omnīmā~~ virtutis memor si;] cuiāque & effice, ut ab
omnībus & laudemur, & amemur. His de rebus plura
ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu
me velim certiorēm facias quid de meis mandatis egeris,
atque etiam quid de tuo negotio. Nam ut Brendusio
præfatus es, nullæ mihi abs te sunt reddire literæ.
Valde aveo scire quid agas. Idibus Mart. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 10.

Volo ames constantiam meam. Ludos Antii spe-
ctare non placet : Est enim ~~νερονοιον~~, [id est,
subabsurdum] cum velim vitare omnium deliciarum sus-
picionem, repente ~~αναπαθεσ~~ [id est, apparere] non
solūm

ſolūm delicate, ſed etiam ineptè peregrinantem. Quare uſque ad nonas Majas te in Formiano expectabo. Nunc fac ut ſciam quo die te viſuri ſimus. Ab Appii foro, horā quartā: dederam aliam paulò antē à tribus Tibernis. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 12.

Narro tibi; planè relegatus mihi videor, poſtequam in Formiano ſum. Dies etiā nullus erat, Antii cùm eſſem, quo die non melius ſcirem Romæ quid ageretur, quam ii qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ non ſolūm quid Romæ, ſed etiam quid in Republica; neque ſolūm quid fieret, verūm etiam quid tutum eſſet, indicabant. Nunc, niſi quid ex p̄ttereunte viatore exceptum eſt, ſcire nihil poſlurmus. Quare quanquam jam teipſum expecto, tamen iſi puerō, quēm ad me ſtatim juſſi recurrere, da pondosam aliquam epiftolam, plenam omnium non modò actorum, ſed etiam opinio- num tuarum; ac diem quo Romā ſiſ exiturus, cura ut ſciam. Nos in Formiano eſſe volumus uſque ad pridie nonas Majas: cò ſi ante eam diem non veneris, Romæ te fortaſle videbo: nam Arpinum quid ego te invitem? Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epift. 13.

Quòd ad te ſcripſeram, me in Epiro futurum, poſtequam extenuari ſpem noſtrā & evanescere vidi, mutavi contiſium: nec me Theſſalonīcā comi- novi ubi eſſe conſtitueram, quoad aliiquid ad me de eo ſcriberes, quod proxinis literis ſcripſeras, fore uti ſe- cundūm comitia aliiquid de nobis in ſenatu ageretur: id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re quoniam co- mitia habita ſunt, tūque nil ad me ſcribis; perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes niſil eſſe: mēque temporis non lon- ginqui

longinqui spe ductum esse molestè seram. Quem autem motum te videre scriperas, qui nobis utilis fore videtur, cum nunciant, qui veniunt, nullum fore. In Tribunis Pl. designatis reliqua spes est: quam si exspectaro, non erit, quod putas me causa meæ ac voluntati meorutus desuisse. Quod me sape accusas, cur hunc meum casum tam graviter seram, debes ignoroscere, cum ita me afflictum videoas, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quod scribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi vero mens integra est; atque utinam tam in periculo fuisset, cum ego iis, quibus salutem meam charissimam esse arbitrabar, inimicissimis crudelissimisque usus sum: qui ut me paulum inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere & perfidiâ abuterentur ad exitium meum. Nunc quoniam Cyzicum nobis eundum, quod citius ad me literæ perserentur, hoc velim diligentius omnia, quæ putaris me scire opus esse, prescribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miser, si incolumem relinquo, non me totum periisse arbitrabor. Vale. Non. Sextil.

M. T. C. P. Att. S. ad Attic. 3. 14.

EX tuis literis plenus sum expectatione de Pontio, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comitia enim credo esse habita: quibus absolutis scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem, facio tuo jussu; & scio te me iis epistolis potius, & meas spes solitus esse remorari. Nunc velim mihi planè prescribas, quid videoas. Scio nos nostris multis peccatis in hanc æternam incidisse; ea siqui casus ex parte corixerint, mindas molestè seremus nos vixisse & adhuc vivere. Ego propter viæ celebritatem, & quo-

quotidianam exspectationem rerum novarum, non commovi me adhuc Thessalonicā : sed jam extrudimur, non à Plancio, (nam is quidem retinet,) verū ab ipso loco minime apposito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut scripseram, non ēvi, quod subiti mihi adversi nuncii venerant, & literæ ; quare nihil esset necesse quām proximè Italiam esse. Hinc si quid à comitiis audierimus, nos in Asiam convertemus : neque adhuc stabat, quod potissimum ; sed scies. *Vale. 12.*
Cal. Sext. Thessalonicæ.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 4. 12.

VESTORIUS noster me per literas facit certiorem, te Romā ad vii. Idus Maii putare profectum esse, tardius quām dixeras, quod mindūs valuisse. Si jam melius vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, non secūs ac si ipse adesses, cūm ceteri, tum Varronis : est enim mihi utendum quibusdam rebus ex iis libris ad eos quos in manibus habeo ; quos, ut spero, tibi valde probabo. Velim si quid fortē novi habes, maximē à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid fortē de comitiis, de Republica, (soles enim tu hæc festinè odorari) conscribas ad me. Si nihil habebis, tamen scribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epistola aut intempestiva aut loquax visa est. Maximē autem rogo, rebus tuis, totōque itinere ex sententia confessio, nos quamprimitū revisas. Dionysium jube salvere. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 3.

AD vi. Idus Maias veni in Trebulanum ad Pon-

tium : ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt

tertio abs te die. Eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas: nec vero nunc erat sane quod scriberem. Qui de Republica rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum video timorem; sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ simul in Trebulano redditæ sunt; quarum alteræ edictum Publilij Liciniij habebant, (erant autem Nonis Maiis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quam vero, ne quid fuerit *στράτεγον* [id est, *magis serium*] in iis quas non accepi, quibus rescribi vis! Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Jam deest quid scribam, & lucet. Beneventi cogitabam hodie: nostrâ continentia & diligentia faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano, ad v. Idus Maias.

M.T.C.T.P. Attico S. ad Attic. 5.6.

TAVENTUM veni ad xv. Calend. Junii. Quod Pon-
tinum statueram exspectare, commodissimum du-
xi dies eos, quoad ille venirer, cum Pompeio consu-
mire; eoque magis, quod ei gratum esse id videbam,
qui etiam à me petierit, ut secundum & apud se essem quo-
tidie. Quod concessi libenter. Multos enim ejus præ-
claros de Republica sermones accipiam: instruar etiam
confiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te
brevior jam in scribendo incipio fieri, dubitanſ Romæ-
ne ſis, an jam profectus: quod tamen quoad ignorabo,
scribam aliquid potius quam committam, ut, tibi cum
possint redi à me literæ, non reddantur; nec tamen
jam habeo quid aut mandem tibi, aut narrem: man-
davi omnia quidem quæ tu, ut polliceris, exauri-
es; narrabo, cum aliquid habeo novi. Illud tamen
non

non desinam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut consecutum relinquas. Avidè exspecto tuas literas, & maximè, ut nòrim tempus profectionis tuæ. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7.4.

Dionysium flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo; sed fuit concedendum: quem quidem cognovī cùm doctum, (quod mihi iam antè erat notum) tum sanctum, plenum officii, studiosum etiam mæ laudis, frugi hominem, ac, nè libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi 4. Id. Decemb. Fuimus unà horas duas fortasse: magnâ latitiatâ mihi visus est affici meo adventu; de triumpho hortari, suscipere partes suas, monere, nè antè in senatum accederem quām rem consecisset, nè dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? In hoc judicio & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De Republica autem ità modum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordia: planè illum ab se alienatum cùm antè intelligeret, tum verò proximè judicâsse: venisse Hircium à Cæsare, qui esset ei familiarissimus, ad se non accessisse: & cùm ille ad 8. Idus Decemb. vesperū venisset, Baldus de tota re constituisser, ad 7. ad Scipionem ante lucem venisse: multa de nocte prosectorum esse ad Cæsarem: hoc illi περιπολῶν [id est, signum indubitatum] videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dedegrat, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat: quòd si rure cooperit, nō ego multa timeo, quæ non audeo scribere; sed ut nunc est, ad 3. Non. Jan. ad urbem cogito.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 6.

Planè deest quod ad te scribam ; nota omnia tibi sunt : nec ipse habeo à te quod exspectem. Tantòm igitur nostrum illud solenne servemus, ut nè quem isthdc euntem sine Literis dimittamus. De Republica valde timeo; nec adhuc serè inveni, qui non concedendum putaret Czsari quod postulareret, potius quam depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio opinione valentior ; Cur autem nunc primùm ei resistamus, (ε γάρ τοῦτο μηδὲν ἔποισθαι κακόν,) id est, [non enim hoc maius sequeretur malum,] quam cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm, ut absentis ratio haberetur, serebamus ? nisi forte hæc illi cum arma deditus, ut nunc cum bene parato pugnaremus. Dices, Quid tu igitur sensurus es ? Non idem quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, nè armis decerteretur ; dicam idem quod Pompeius, neque id faciam humili animo : sed rursus hoc permagnum Reipub. malum est, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 9.

Subitò consilium cepi, ut antequam laceret, exirem, nè qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim lauteatis. De reliquo neque herculè quid agam, nec quid acturus sim, scio ; ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. Tibi verò quid suadeam, cuius ipse consilium exspecto ? Cneus noster quid consilii ceperit, capiatve, nescio, adhuc in opidis coarctatus ; & stupent omnes. Si in Italia confistar, erimus unā : si ceder, consilii res est adhuc incerti. Nisi ego insanio, stulte omnia & incautè agi judicio.

judico. Tu quæso crebrò ad me scribe, vel quod in buccam venerit.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 17.

Nihil habeo quod ad te scribam: quinetiam eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi; erat enim plena spei bonæ, quodd & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi 3. Nonas Februarii manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Furnium, quibus irridet L. Cæsar's legationem. Planè oppresſi videmur, nec quid confilii capiam scio: nec mehercule de me labore; de pueris quid agam non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quò facilius de Pompeji rebus cognoscerem. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 18.

Breviloquentem jam me tempus ipsum facit; pacem enim desperavi. Bellum nostri nullum administrant. Cave enim putes quicquam esse minoris his Consulibus, quorum ego jussu, spe audiendi aliquid & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbre Capuam veni pridie Non. ut eram jussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriz dicebatur esse, & adire cohortes Legionum Aftianarum non firmissimarum. At illum ruere nunciant, & jam jámque adesse, non ut manum conferat, (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia $\chi \nu \sigma \tau \alpha \nu \sigma \tau \alpha \nu \sigma \tau \alpha$ [id est, vel commori] nec te id consulo: sin extrà, quid ago? Ad manendum hyems, lictores improvidi, & negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa be-

bonorum, turpitudo conjungendi cum tyranno : qui quidem incertum est, Phalaris ne an Pisistratum sit imitatus. Hæc velim explices, & me juves consilio. Et si te ipsum isthinc jam carere puto: sed tamen, quantum poteris. Ego siquid hic hodie novi cognōro, scies ; jam enim aderunt Consules ad suas Nonas. Tuas quotidie literas exspectabo. Ad has autem, cum poteris, rescribes. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 20.

PEdem in Italia video nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil ; cūmque, nisi in navim se contulerit, exceptum in puto. O celeritatem incredibilem ! hujus autem nostri — ! Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non sine causa times ; non quò mindūs quicquam expediāt Cæsari ad diuturnitatē victoriz & dominatio- nis: sed video quorū arbitrio sit acturus. Rectè sit: cen- seo cedendum de oppidis his : egeo consilii : quod optimi factū videbitur, facies : cum Philorimo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam ? quā aut terrā aut mari persecutar eum, qui, ubi sit, necio ? Et si terra quidem, qui possum ? mari, quó ? Tradam igitur isti me ? fac posse tutò ; multi enim hortan- tur : num etiam honeste ? Nullo modo quidem à re pe- tam consilium, ut soleo. Explicari res non potest : sed tamen si quid in mentem venit, velim scribas ; & ipse quid his agurus. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 22.

PHilotimi literæ me quidem non nimis, sed eos qui in his locis erant admodum delectarunt. Ec- ce

ce postridie Cassii literæ Capuâ à Lucretio familiariter ejus, Nigidium à Domitio Capuam venisse; eum dicere Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, conserstum sequi Cesarem, Domitium non habere militum vim. Idem scripsit Consules Capuâ discessisse. Non dubito quin Cneus in fuga sit, modò effugiat. A confilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 23.

Cum dedissem ad te literas tristes, & metuo nè veras, de Lucretii ad Cassium literis Capuâ missis, Cephalio venit à vobis: attulit etiam à te literas hiliores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia facilius credere possum, quād quòd scribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ità affert, omniáque quæ nolim. Rem miseram! malas causas semper obtinuit: in optima concidit. Quid dicam, nisi illud cum scis, (neque enim erat difficile) hoc nescis? erat enim ars difficilis, rēdē Rēmp. rege-re. Sed jam jāmque omnia sciemus & scribemus ad te statim. Vale.

M. T. C. Attico S. ad Attic. 8. 7.

Num etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subveniat. At nemo dubitat, quin subsidio venturus sit: ego non puto. Deseret igitur talēm civem, & eos quos unā scis esse, cùm habeat præser-tim & ipse cohortes 30? Nisi me omnia fallunt, deseret. Incredibiliter pertinuit: nihil spectat nisi fugam, cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego vero quem fugiam habeo; quem sequar, non habeo. Quòd enim tu meum consilium laudas, &

memorandum dicis, malle quod dixerim me cum Pompeio vinci, quam cum istis vincere: ego verò malo: sed cum illo Pompeio qui cum erat, aut qui mihi esse videbatur. Cum hoc verò, qui antè fugit, quam scit aut quem fugiat, aut quod, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam deseruit; si malui, contigit, vixtus sum. Quod superest, nec ista videre possum, quæ nunquam timui nè viderem; nec mehercule istum, propter quem mihi non modò meis, sed memetipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à Moneta (nemo enim solvit) sive ab Oppiis tuis contubernalibus. Cetera apposita tibi mandabo. Vale.

Cn. Pomp. Procons. M. I. C. Imp. S. ad Attic. 8. 14.

TUas literas libenter legi. Recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum quem in Apulia habui venerunt. Magnopere te hortor, pro tuo singulari perpetuoque studio in Rempub. ut te ad nos conferas, ut communi consilio Reipub. afflictæ opem atque auxilium feramus. Censeo viâ Appiâ iter facias, & celeriter Brundisiun venias. Cura ut valeas.

Cn. Comp. Procons. L. Dom. S. ad Attic 8. 18.

MIROR te ad me nihil scribere, & potius ab aliis quam à te de Republica certioreme n.e fieri. Nos disiectâ manu pares adversariis esse non possumus: contractis nostris copiis, spero nos & Reipublicæ & communi saluti prodefesse. Quamobrem cùm constitueres, ut Vibullius mihi scriperat, ad 5. Id. Febr. Corfinio proficiisci cum exercitu, & ad me venire, miror quid causæ fuerit quare consilium mutatis.

tāris. Nam illa causa quam mihi Vibullius scribit levī
est, te propreas moratum esse, quod audieris Cæsarem
Firmo progressum in castrum Truentinum venisse. Quan-
tō enim magis appropinquare adversarius cœperat, eò
tibi celeriū agendum erat, ut te mecum conjungeres
prius quām Cæsar aut tuum iter impeditire, aut me abs-
te excludere posset. Quamobrem etiam te rogo & hortor,
id quod non destiti superioribus literis à te petere, ut
primo quoque die Luceriam advenires, antequam copiæ,
quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ,
nos à nobis distrahunt. Sed, si erunt qui te impediant,
ut illas suas servent; æquum est me à te impetrare, ut
cohortes quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ for-
tunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

Cn. Pomp. L. Dom. S. ad Atic. lib. 8. Epist. 20.

Literæ mihi à te redditæ sunt ad 14. Calend. Mart.
in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra
posuisse. Quod puravi, & præmonui, sit, ut nec in
præsentia committere tecum prælium velit, & omnibus
copiis conductis, te implicet, nè ad me iter expeditum
tibi sit, atque istas copias conjungere optimorum civium
possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubita-
mus: quò magis etiam tuis literis sum commotus. Ne-
que enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati
satis confido, ut de omnibus fortunis Republicæ dimi-
cem: neque etiam qui ex delectibus conscripti sunt à
Consulibus convenerunt. Quare da coperam, si ullâ ra-
tione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & hoc
quamprimum venias, antequam omnes copiæ adver-
sorum conveniant. Neque enim celeriter ex delecti-
bus huc homines convenire possunt: & si convenient,
quan-

quantum iis committendum fit, quod inter se non
noti sunt, contra veteranas legiones, non te praterit.
Vale.

M. T. C. T. P. Acilio S. ad Attic. lib. 8. Epist. 21.

Lippitudinis meæ signum tibi sit librarii manus, & ea-
dem causa brevitatis; et si nunc quidem quod scri-
berem nihil erat. Omnis exspectatio nostra erat in nun-
tius Brundusiniis. Si nactus hic esset Cneum nostrum, spes
dubia pacis: fin ille antè transmisisset, exitiosi belli me-
tus. Sed vidēsne in quem hominem inciderit Respublica?
quām acutum? quām vigilantem? quām paratum? Si
mēhercule neminem occiderit, nec cuiquam quicquam
ademerit, ab iis qui eum maximè timuerant maximè
diligetur. Multūm mecum municipales homines loquun-
tur, multūm rusticani; nihil prorsus aliud curant, nisi
agros, nisi villulas, nisi nummulos suos. Et vide quām
conversa res est: illum, cui antea confidebant, metu-
unt; hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris
peccatis vitiosque evenerit, non possum sine molestia co-
gitare. Quā autem impendere putāram, scripsoram ad
te, & jam tuas literas exspectabam. *Vale.*

C. Cesar M. T. C. S. ad Attic. 9. Epist. 5.

Cum Furnium nostrum tantūm vidisse, neque
alloqui, neque audire me commodè potuisset pro-
perantem, atque esse in itinere, præmissis jam legio-
nibus; præterire tamen non potui, quin & scriberem
ad te, & illum mitterem, gratiasque agerem. Et si hoc
officium & feci sæpe, & sæpius mihi facturus videor:
it à de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido
me celeriter ad urbem venturum, ut ibi te videam, ut
tuo

tuo consilio, gratiā, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar; festinationi meae brevitatisque literarum ignoscere. Reliqua ex Furnio cognoscetis. Vale.

*C. Caesar C. Oppio & L. Cornelio Balbo S.
ad Atticum 9. 8.*

GAUDEO mehercule vos significare literis quādū valde probetis ea quā apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, & hoc libentiū, quod meā sponte facere constitueram, ut quādū lenissimum me præberem; & Pompeium, darem operam, ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare, & diuturnā victoriā uti; quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque victoriam diutiū tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. Hæc nova sic ratio vincendi, ut misericordia & liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa repetiri possunt. De his rebus ideo vos ut cogitationem suscipiatis. Cneum Magium, Pompeii præfectum, deprehendi; scilicet meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. Jam duo præfecti fabrūm Pompeii in meam potestatem venerunt, & à me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus, quādū iis qui & illi & mihi semper fuerunt iniuriosi; quorum artificiis effectum est, ut Respublica in hunc statum perveniret. Valete.

M. T. C. Cesari S. ad Attic. 9. Epist. 13.

UT legi tuas literas quas ab Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem

bem essem, te velle uti confilio & dignitate meā, mindūs sum admiratus. De gratia & de ope quid significares, mecum ipse quærebam; spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te, pro tua admirabili ac singulari sapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitraser; & ad eam rationem existimabas satis aptam esse & naturam & personam meam. Quòd si ita est, & si qua de Pompeio nostro tuendo, & tibi ac reipublicæ reconciliando, cura te attingit; magis idoneum quam ego sum, ad eam causam prosector reperies neminem; qui & illi semper, & senatui, quamprimum potui, pacis autor fui: nec sumptis armis, belli ullam partem attigi: judicavique te eo bello violari, contra cuius honorem, populi Romani beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modò ipse autor dignitatis tuæ fui, verum etiam cæteris autor ad te juvandum; sic me nunc Pompeii dignitas vehementer movet: aliquot enim sunt anni, cum vos duos delegi, quos præcipue colebam, quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quamobrem à te peto, vel potius precibus omnibus oro & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique, esse in maximi beneficii memoria possim. Quæ si tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem me à te tamen impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Rempublicam pertinet, me & ad utriusque vestrum, & ad civium concordiam, per te, quam accomo datissimum conservari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egisset, cum ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses; tamen ejus lectis literis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate beneficioque misit, eandem salutem à te accepisse putavi, quam ille: in quem si me intellegis

ligis esse gratum, cura, obsecro, ut etiam in Pompeium
esse possum. Vale.

Balbus M. T. Ciceroni Imp. S. D. ad Attic. lib. 9. 16.

Cæsar nobis literas perbreves misit, quarum exemplum suscripti: brevitate epistolaræ scire poteris eum valde esse distentum, qui tanta de re tam breviter scripsit. Si quid præterea novi fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio Cornelioque S. Ad vii. Id. Marc. Brundusium veni: ad murum castrum posui. Pompeius est Brundusii: misit ad me Cneum Magum de pace: quæ visa sunt, respondi. Hoc vos statim scire volui. Cùm in spem venero de compositione aliquid me confidere, statim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas (mi Cicero) torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, nequa res compositionem eorum impedit? Namque quod absens facere non possum, opto: quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. Nunc expectatione crucior. Vale.

M. T. C. I. P. Attico S. ad Attic. 10. 2.

Ego cùm accepissim tuas literas Nonis April. quas Cephalio attulerat, etenique Minturnis postridie mansurus, & indè protinus; sustinui me in Arcano fratri, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus; agerenturque nihilominus, quæ sine nobis agi possunt, MNEMONUTICA. Jam adest, & animus ardet; nec est quicquam, quò & quæ; sed hac nostra erit cura & peritorum. Tu tamen quoad poteris, ut adhuc fecisti, nos confiliis juvabis. Res sunt inexplicabiles: fortunæ sunt committenda omnia: sine spe conamur ulla; melius si quid acciderit,

rie, mirabimur. Diomysium nolim ad me proscutum, de quo ad me Tullia mea scripsit : sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem : cui te meo nomine inimicum esse nolo. *Vale.*

Casar Imp. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 10. 8.

Et si te nihil temere, nihil imprudenter factorum iudicaram : tamen permotus hominum famâ, scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum, nè quò progredereris, inclinatâ jam re, quâ integrâ etiam progrediendum tibi non existimâsses. Namque & amicitiæ graviorem injuriam feceris, & tibi minus commodè consulueris, si non fortunæ obsequutus videbère. Omnia enim secundissima nobis, advertissima illis accidisse videntur : nec causam secutus videris, (eadem enim tum fuit, cùm ab eorum consiliis abesse judicâsti,) sed meum aliquod factum condemnâsse ; quo mihi gravis abs te nihil accidere potest : quod-nè facias, pro iure nostræ amicitiæ à te peto. Postremò, quid viro bono & quieto, & bono civi, magis convenit quâm abesse à civilibus controversiis ? quod nonnulli cùm probarent, periculi causâ sequi non potuerunt. Tu, explorato & vitæ meis testimonio, & amicitiæ judicio, neque tutius, neque honestius repieres quicquam, quâm ab omni contentione abesse. XV. Cal. Maii ex itinere. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. Epist. 18.

De illius ab Alexandria discessu, nihil adhuc rumor ; contrâque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto (ut constitueram) Ciceronem : & te rogo, ut hinc expediás ; quodvis enim suppli-
cium

cium levius est hāc permansione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive classibus utetur, hāc esse me minime convenit: quorum fortasse utrumque erit, alterum certē. Intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quā istorum via esset; sed ut eam dilectas, te rogo. Nihil omnino jam exspecto nisi miserum. Sed hoc perditius, in quonunc sum, fieri nihil potest. Quare cum Anthonio loquare velim, & cum istis, & rem ut poteris expediās, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. *Vale.* 12. *Calend.* Quint.

M. T. C. I. P. Attico S. ad Attic. II. 19.

Cum tuis dare possem literas, non prætermisi, et si quod scriberem non habebam. Tu ad nos & ratiōnibz scribis quām solebas, & brevius. Credo quia nihil habes quod me putes libenter legere aut audire posse. Veruntamen velim, si quid erit, qualemque erit, scribas. Est autem unum quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit, quod nulla equidem habeo in spe. Sed quia tu leviter interdum significas, coges me sperare quod optandum vix est. Philotimus dicitur secedere Idibus Sextil. Nihil habeo de eo amplius. Tu velim ad ea mihi rescribas, quā ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satīs est, dum, ut in pessimis rebus, aliquid caueam, qui nihil unquam cavi. *Vale.* 11. *Calend.* Sextil.

M. Antonius Conf. M. T. Ciceroni S. ad Attic. II. 10.

Occupationibus est factum meis, & subitā tuā profectione, nē tecum corām de hac re agerem: quam

quam ob causam vereor, nè absentia mea levior sit apud te. Quòd si bonitas tua responderit judicio meo quod semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petii, ut Sextum Clodium restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio ejus, si tu concessisses: quòd magis labore, ut tuâ voluntate id per me facere nunc liceat. Quòd si duriorem te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego adversus te: quamquam videor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te prosectori præbebis; & voles P. Clodium in optimâ spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cùm potueris, amicos paternos. Patere, obsecro, te pro Republica videri gessisse simulatem cùm patre ejus: non contemperis hanc familiam. Honestiùs enim & libentiùs deponimus inimicitias Republicæ nomine suscepas, quam contumacie. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteras inimicitias. Quanquam tuam fortunam (Cicero) ab omni periculo abesse certum habeo; tamen arbitror malle te quietam senectutem & honorificam potius agere, quam solicitam. Postremò, meo jure te hoc beneficium rogo, nihil enim non tuâ causâ feci. Quod si non impetro, per me Cludio datus non sum: ut intelligas, quanti apud me autoritas tua sit, atque eò te placabiliori-
ret: præbebas. Vale.

M. T. C. Planc. Præt. def. ad Attic. 16. 16.

I Gnosce mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de te sèpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cùm tanta

tahtā res agātur Attici nostri , nunc verò etiam existimatio , ut id quod probavit Cæsar , nobis testibus & obfignatoribus , qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus , videatur obtinere potuisse : præfertim cùm tota potestas ejus rei tua sit , ut ea quæ Consules decreverunt secundūm Cæsaris decreta & responsa , non dicam complices , sed studiosè libentē que comprobēs . Id mihi sic erit gratum , ut nulla res gratiōr esse possit . Etsi jam sperabatn , cùm has literas accepisses , fore , ut ea quæ superioribus literis à te petiſſemus impetrata essent : tamen non faciam finem rogandi , quoad nobis nunciatum erit te id fecisse , quod magna cum spe exspectamus . Deinde enim confido fore , ut alio genere literarum utamur , tibique pro tuo summo beneficio gratias agamus . Quod si acciderit , velim sic existimes , non tibi tam Atticum , cuius permagna res agitur , quām me , qui non mindūs labore quām ille , obligatum fore . Vale .

M. T. C. Capitonis S. ad Atticum 16. 17.

NON dubito quin mirere , atque etiam stomachēre , quod tecum de eadem re agam sèpius . Hominis familiarissimi , & mīhi omnibus rebus conjunctissimi , permagna res agitur , Attici . Cognovi ego tua studia in amicos , etiam in te amicorum : multūm potes nos apud Plancum juvare . Novi humanitatem tuam ; scio quām sis amicis jucundus : nemo nos in hac causa plūs juvare potest quām tu : & res ista est firma , ut debet esse , quam Consules de Concilii sententia decreverunt , cùm & lege & senatusconsulto cognoscērent : tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate ; quem quidem arbitramur , cùm officiū tui & Reipublicæ causā decretum Consulūtū comprebaturum , tum libenter nostrā causā esse facturū .

D

Ad-

Adjuvabis igitur, mi Capito ; quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Finis Libri Secundi.

LIBER TERTIUS.

Servius Sulpitius M. T. C. S. Fam. lib. 4. Epist. 5.

POste aquam mihi renunciatum est de obitu Tulliae filiae tuæ, sanè quām, pro eo ac debui, graviter molestéque tuli, communémque eam calamitatem existimavi : qui si isthic affuissem, neque tibi defuissem, corāque dolorem tibi declarāsssem meum. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbū est ; propterea quia per quos id fieri debet, propinquos ac familiares, ipsi pari molestiā afficiuntur, neque sine lacrymis multis id conari queunt, ut magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quām aliis posse suum officium præstare : tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevē ad te perscribere ; non quòd ea te fugere existimem ; sed quòd forsitan, dolore impeditus, mindis ea perspicias. Quid est, quòd tantopere te commoveat dolor tuus intestinus ? Cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit, ea nobis crepta esse quæ hominibus non minus quām liberi chara esse debent ; patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adjungi potuit ? aut quā non in illis rebus exercitatus animus callere jam debet, atque omnia minoris aestimare ? An illius vicem (credo) doles, quoties in eam cogitationem necesse est ut tu veneris,

neris, & nos saepe incidimus, hisce temporibus non
peccatè cum iis esse actum, quibus sine dolore hinc-
tum est mortem cum vita commutare? Quid autem
fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere
invitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solu-
tum? Ut cum aliquo adolescenti primario conjuncta
ætatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dig-
nitate, ex hac juventute generum diligere, cujus fidei
liberos tuos te tuto committere putas. An ut ea li-
beros ex se se parceret, quos cùm florentes viderit, læta-
retur? qui rem à parente traditam per se tenere possent;
honores ordinatim in Republica petituri essent; in
amicorum negotiis liberalitate suâ uterentur? Quid
horum fuit, quod non prius quādatum est ademp-
tum fit? At verò, malum est liberos amittere. Malum;
nisi hoc peius sit, hæc fuisse & perpeti. Quæ res
mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi
commemorare, si forte eadem res tibi minuere dolo-
rem posset. Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram
versus navigarem, cœpi regiones circumcirca prospic-
cere. Post me erat Ægina, ante Megara, dextrâ
Piræus, finistrâ Corinthus; quæ oppida quodam tem-
pore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta
ante oculos jacent. Cœpi egomet tecum sic cogitare,
Hem, nos homunculi indignamur, si quis nostrum
interiit, aut occisus est, quorum vita brevior esse de-
bet, cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta
jacent? Vîsne tu te (Sevi) cohibere, & meminisse
hominem te esse natum? Crede mihi, cogitatione ea
non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem, si tibi
videtur, fac ante oculos tibi proponas. Modò uno
tempore tot viri clarissimi interierunt, de Imperio præ-
terea tanta diminutio facta est, omnes provincæ con-
quassatae sunt; in unius mulierculæ animula si ja-
ctura facta sit, tantopere commoveris? quæ si hoc

tempore non suum diem obiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit; quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ac cogitationem tuam avoca, atque ea potius reminiscere quae digna tuâ personâ sunt: Illam quamdiu ei opus fuerat vixisse; unâ cum Republica fuisse; te patrem suum, Prætorem, Consulem, Augurem vidisse; adolescentibus primariis nuptam fuisse; omnibus bonis propè perfunctam esse; cùm Respublica occiderit, vitâ excessisse. Quid est quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri possitis? Denique, noli te oblivisci Ciceronem esse, & eum qui aliis consueveris præcipere, & dare consilium: nec imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt; sed potius, quæ aliis tutò præcipere soles, ea tute tibi subjice, atque apud animum propone. Nullus dolor est, quem non longinquiras temporis minuat atque molliat. Hoc te exspectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapientiâ tuâ occurrere. Quòd si quis etiam insferis sensus est, qui illius amor in te fuit, pietásque in omnes suos, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ; da cæteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent; da patriæ, ut, si qua in re opus sit operâ & consilio tuo, uti possit. Denique, quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit; noli committere, ut quisquam te putet non tam filiam quam Reipub. tempora & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, nè videar prudentiæ tuæ dffidere. Quare, si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnâunque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æquè ferre posse; neque id manus

jus quām debeat tibi onus videri, nē ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cūm te tranquilliore animo esse cognovero, de iis rebus quæ hic geruntur, quemadmodumque se provincia habeat, certiorem faciam,

M. Cicerō S. D. Serv. Sulp. Fam. Epist. 4. 5.

Ego vero (Servi) vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim præsens me adjuvare potueris, & consolando, & propè aquè dolendo, facile ex eo intelligo, quòd literis tuis lectis aliquantulum acquievi. Nam & ea scripsisti quæ levare luctum possent, & in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi temporī tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me ficeret, & quām suum talet erga me animatum tibi gratum putaret fore : cuius officia jucundiora scilicet frēpe mihi fuerint, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solū, & societas penè ægritudinis, sed etiam autoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, ut tu tali sapientiā præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resistō dolori, quòd ea me solatia deficiunt quæ ceteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Q. Maximus, qui filium consularem, clarum virum, & magnis rebus gestis, amisit, & L. Paulus, qui duos septem diebus, & vester Gallus, & M. Cato, qui summo ingenio, summâ virtute filium perdidit, iis temporibus fuerunt, ut eos tum ipsorum dignitas consolaretur ea quam ex Repub. consequebantur : mihi autem, amissis ornamentis iis quæ ipse commemoras, quæque

eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud
Solarium, quod erectum est. Non amicorum negotiis,
non Reipub. procuratione impediabantur cogitationes
meæ : nihil in foro agere licebat : aspicere curiam non
poteram : existimabam, id quod erat, omnes me &
industriæ meæ fructus & fortunæ perdidisse. Sed cùm
cogitarem, hæc mihi tecum & cum quibusdam esse com-
munia, & cùm frangerem jam ipse n.e., cogitare que illa
serre toleranter, habebam quò configurerem, ubi conqui-
escerem, cuius in sermone & suavitate omnes curas do-
lorésque deponebam. Nunc autem hoc tam gravi vul-
nere, etiam illa, quæ confessisse videbantur, recrude-
scunt. Non enim, ut tum me à Republica mœstum do-
mus excipiebat, quæ levaret ; sic nunc domo mœrens ad
Republcam configgere possum, ut in ejus bonis acquie-
scam. Itaque & domo absum, & foro ; quòd nec eum
dolorem quem è Republica capio domus jam consola-
ri potest, nec domesticum Respub. Quò magis te ex-
specto, tèque videre quamprimum cupio. Major mihi
levatio afferri nulla potest, quām conjunctio confuetudi-
nis sermonumque nostrorum : quanquam sperabam tuum
adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego
autem cùm multis de causis te exopto quamprimum vi-
dere, tum etiam ut antè commentemur inter nos quā rati-
one nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum
ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis &
liberalis, & (ut perspexisse mihi video) nec à me alie-
ni, & tibi amicissimi. Quod cùm ita sit, magnæ tamen
est deliberationis, quæ ratio sit incunda nobis, non
agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi.
Vale.

*M.T.C. S.D.L. Luccio Q.Fil. Fam. lib. 5.
Epist. 12.*

Coram me tecum eadem hæc agere sæpe conantem deterruit pudor quidam penè subrusticus, quæ nunc expromam absens audaciùs. Epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque (ut ego arbitror) reprehendendâ, nomen ut nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis: quod etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum etsi erat semper à me vehementer exspectatum, tamen vicit opinionem meam, néque ità vel cepit, vel incendit, ut coperem quām celerrimè res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me soldū commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas ut vel autoritate testimonii tui, vel indicio benevolentie, vel suavitate ingenii, vivi persuamur. Neque tamen, hæc cùm scribebam, eram nescius, quantis oneribus premerere suscep̄tarum rerum, & jam institutarum: sed quia videbam Italici belli & civilis historiam jam penè à te esse perfectam, (dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri,) deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjuncténe malles cum cæteris rebus nostra contexere; an, ut multi Græci fecerunt, Callisthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, (qui omnes à perpetuis suis historiis ea quæ dixi bella separaverunt,) tu quoque ità civilem conjurationem ab hostilibus externisque bellis sejungeres. Evidet ad nostram laudem non multū video interesse: sed ad proparationem meam quiddam

interest, non te exspectare dum ad locum venias, at statim causam illam totam & tempus arriperi. Et simul si uno in argomento, unaque in persona, mens tua tota versabitur, cerno jam animo, quantò omnia uberiora atque ornatiora futura sint. Neque tamen ignoro quād impudenter faciam, qui primū tibi tantum oneris imponam, (potest enim mihi denegare occupatio tua,) deinde etiam, ut ornes me postulem. Quid si illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen, qui semel verecundiaē fines transierit, eum bene & gnaviter oportet esse impudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea vehementiē etiam quād fortasse sentis, & in eo leges historiæ negligas: gratiānque illam, de qua suavissimè quoddam in proœmio scripsisti, à qua te affici non magis potuisse demonstras, quād Herculem Xenophontium illum à voluptate; ea si me tibi vehementiē commendabit, nè aspernēre: amorique nostro plusculum etiam quād concedit veritas largiare. Quod si te adducemus ut hoc suscipias; erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate & copiâ tuâ. A principio enim conjurationis usque ad redditum nostrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. In quo, & illâ poteris uti ciuilium commutationum scientiâ, vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incommodorum: cùm & reprehendes ea quæ vituperanda duces; & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis: &, si libeijēs, ut consuevisti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, præditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varieratē in scribendo suppeditabunt; plenam cujusdam voluptatis, quæ vehementer animos

mos hominum in legendō scripto retinere possit.
 Nihil est enim aptius ad delectationem Lectoris,
 quām temporum varietates, fortunāque vicissitudines: quāe etsi nobis optabiles in experiendo non
 fuerunt, in legendō tamen erunt jucundāe. Habet
 enim præteriti doloris secura recordatio delectationem; cæteris verò, nullā perspectis propriā moleſtiā, casus alienos sine ullo dolore intuentibus,
 etiam ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrū ille moriens apud Mantineam Epaminoandas, non cum quadam miseratione delat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum, posteaquam ei percontanti dictum est, Clypeum esse salvum: ut etiam in vulneris dolore aquo animo
 cum laude moreretur. Cujus studium in legendō non erectum Themistoclis fugā reditūque retinetur? Etenim ordo ipse annalium mediocriter nos
 retinet, quasi enumeratione fastorum. At viri
 s̄epe excellentis ancipites variisque casus habent
 admirationem, exp̄agationem, lætitiam, moleſtiām,
 spēm, timorem: si verò exitu notabili concludantur,
 expletur animus jucundissimae lectionis
 voluptate. Quid mihi acciderit optatus, si in hac
 sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis,
 in quibus perpetuam rerum gestarum historiam
 complectaris, secernas hanc quasi fabulam rerum
 eventorūque nostrorum? Habet enim varios
 actus, multasque actiones & consiliorum & tem-
 porum. Ac non vereor nè assentatiunculā quadam
 auçupari tuam gratiam videar, cùm hoc demon-
 stream, me à te potissimum ornari celebrarique velle.
 Neque enim tu is es qui, quis sis, nescias; & qui non
 eos magis qui te non admirentur, invidos, quām
 eos qui laudent assentatores, arbitrere. Neque au-
 tem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ
 per

per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriam consequatur. Neque enim Alexander ille, gratia causa, ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo singi volebat; sed quod illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi, gloriae fore putabat. Atque illi artifices, corporis simulacula ignotis nota faciebant; quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari viri. Nec mindus enim est Spartiates Agestilas ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quam qui in eo genere laborarunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines hominum statuasque superavit. Atque hoc præstantius mihi fuerit, & ad lætitiam animi, & ad memoriarum dignitatem, si in tua scripta pervenero, quam si in cæterorum. Quod non ingenium mihi solidum suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæto, aut ab Herodoto Themistocli; sed etiam autoritas clarissimi & spectatissimi viri, & in Reipub. maximis gravissimisque causis cogniti atque in primis probati: ut mihi non solidum præconium, quod, cum in Sigænum venisset, Alexander ab Homero Achilli tributum esse dixit; sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nevianus, qui non tantum laudari se latatur, sed addit etiam, à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est, si qua te res impedierit, (neque enim fas esse arbitror, quicquam me rogarem abs te non impetrare,) cogar fortasse facere quod nonnulli sape reprehendunt: scribam ipse de me, multorum tamen exemplo, & clavorum virorum. Sed quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & verecundiæ ipsi de sese scribant necesse est, si quid est laudandum; & prate eant, si quid forte reprehendendum est. Accedit etiam, ut minor sit fides, minor

autoritas ; multi denique reprehendant, & dicant, *ve-*
recundiores esse præcones ludorum gymnicorum ; qui
cum cæteris coronas imposuerint victoribus, eorumque
nomina magnâ voce pronunciaverint, cum ipsi ante ludo-
rum missionem coronâ donentur, alium præconem adhi-
beant, nè suâ voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc
nos vitare cupimus ; &, si recipis causam nostram, vi-
tabimus : idque ut facias, rogamus. Ac nè sorte mire-
re, cur, cum mihi sape ostenderis te accuratissimè no-
strorum temporum consilia atque eventus literis manda-
turum, à te id nunc tantopere & tam multis verbis petam-
mus ; illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi,
festinationis, quod alacres animo sumus, ut & cæteri,
viventibus nobis, ex libris tuis nos cognoscant, & nosmet
ipsi vivi gloriolâ nostrâ perfruamur. His de rebus quid
acturus sis, si tibi non est molestiar, rescribas mihi velim.
Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum
omnium ; sin autem differs me in tempus aliud, coram
tecum loquar. Tu interea non cessabis ; & ea quæ habes
instituta perpolies, nōsque diliges. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 8. 3.

Maximis & miserrimis rebus perturbatus, cum
 coram tecum mihi potestas deliberandi non es-
 set, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem om-
 nis hæc est, si Pompeius Italâ cedar, (quod eum factu-
 rum esse suspicor,) quid mihi agendum putas : &, quò fa-
 cilius consilium dare possis, quid in utramque partem
 mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cum merita
 Pompeii summa erga salutem meam, familiaritásque
 quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reipub. causa, me ad-
 ducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consi-
 ilio, vel fortuna conjungenda esse videatur. Accedit
 illud

illud, si maneo, & illum comitatum optimorum
& clarissimorum civium deserco, cadendum est in
unius potestatem; qui etsi multis rebus significat
se nobis esse amicum, &c, ut esset, à me est, (tute scis)
propter suspicionem hujus impendentis tempesta-
ris, multò antè provisum: tamen utrumque consi-
derandum est, & quanta ei fides sit habenda; &c, si
maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore,
sicne viri fortis & boni civis, esse in ea urbe, in
qua, cùm summis honoribus imperiisque usus sit,
res nāximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo
prædictus, non futurus sit sui juris, subeundūtique
periculum sit cum aliquo forte dedecore, si quando
Pompeius Rēpub. recuperaverit. In hac parte hæc
sunt: vide nunc quæ sint in altera. Nihil actum
est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter, addo
etiam nihil nisi contra consilium autoritatēmque
meam. Omitto illa vetera; quod istum in Rēpub.
ille aluit, auxit, armavit; ille legibus per vim, &
contra auspicia, ferendis autor; ille Galliæ ulte-
rioris adjunctor; ille gener; ille in adoptando
P. Clodio augur; ille restituendi mei, quām reti-
nendi, studiosior; ille provinciæ propagator; ille ab-
sentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio con-
sulatu, postquam esse defensor Reipub. cœpit, conten-
dit, ut decem Tr. Pl. ferrent, ut absentis ratio ha-
beretur: quod idem ipse sanxit lege quadam suā,
Marçōque Marcello Consuli finienti provincias
Gallicas Calend. Martii restitit. Sed ut hæc
omittam; quid scelius, quid perturbatius hoc ab
urbe discessu, sive potius tutissimā fugā? quæ
conditio non accipienda fuit potius, quām relin-
quenda patria? Malæ conditiones erant, fateor: sed
num quid hoc pejus? At recuperabit Rēpublicam.
Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non
ager

ager Picenus amissus? non patesfactum iter ad urbem? non pecunia omnibus, & publica & privata, adversario tradita? Denique, nulla causa, nullæ vires, nulla sedes quò concurrant qui Kempub. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italæ, & ab impetu hujus belli remotissima; fuga & maritima opportunitas visa quæri desperatione. Invitè cepi Capuam: non quod munus illud defugerim, sed in ea causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor; honorum autem est aliquis, sed hebes, ut solet, & ut ipse sensisset; multitudo & infimus quisque propensus in alteram partem; multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipsi, me nihil suscepturnum sine praesidio, & sine pecuniis. Itaque habui nihil omnino negotii, quod ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eum si nunc sequar, quoniam? cum illo? non: ad quem cùm essem prosectorus, cognovi in his locis esse Cæsarem, ut tutò Luceriam advenire non possem. Infero mari nobis, incerto cursu, hyeme maximâ, navigandum est. Agè jam, cum fratre, an sine? cum filio? an quo modo? In utraque enim resumma difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunâsque nostras? Acrior quam in cæterorum, quod putabit fortasse in nobis violandis aliquid se habere populare. Agè jam, has compedes, fasces (inquam) hos laureatos efferre ex Italia, quam molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placatis utamur fluctibus, antequam ad illum venerimus? Quà autem, aut quod, nihil scimus. At si restirero, & fuerit nobis in hac parte locus; idem fecero quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Quintus Marius, quoquo modo ea res huic quidem cecidit; qui tamen

tamen ita dicere solebat, se id fore videtur quod satum est; sed hoc malle, quam armatum ad patriæ moenia accedere. Aliter Thrasybulus, & fortasse melius. Sed est certa quædam illa Mutii ratio atque sententia; est illa etiam Philippi; &, cum sit necesse, servire tempori, & non amittere tempus, cum sit datum. Sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est; sed sit, deferet triumphum: Non acciperéne periculosum sit, an accipere non invidiosum ad bonos? Q̄ rem (inquis) difficilem, & inexplicabilem! Arqui explicanda est. Qui enim fieri potest? At nè me existimes ad monendum esse propensiorem, quod plaga in ea parte verba fecerim: potest fieri, quod sit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem, ut maxima de te æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Navis & in Cajeta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuncii, scribente me hæc ipsa nocte in Caleno; ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium; Domitium Corfinii cum firme exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam hoc Cneum nostrum commissurum, ut Domitium relinquat, et si Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmisserat; legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam tibi placere à Consule duci, scripsisset ad Consules. Sed turpe Domitium erit desercere, implorantem ejus auxilium. Est quædam spes, in hi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyrenæo cum Trebonio pugnâisse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus; summa autem, Afranium cum magnis copiis adventare. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cum esset incertum iter Cæsaris, quod vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeium misi, & literas: ipse, nè

nè quòd incidere, reverti Formias. Hæc te scire volui,
scripsique sedatiore animo quām proximè scripsiteram,
nullum meum judicium interponens, sed exquirens tuum.
Vale.

M. T. C. Dolabella Conf. S. ad Attic. 14. 15.

ET si contentus eram (mi Dolabella) tuā gloriā, sa-
tisque ex ea magnam lætitiam voluptatēn que capi-
ebam; tamen non possum non fateri, cumulari me maxi-
mo gaudio, quod vulgō hominum opinio socium me ad-
scribat tuis laudibus. Neminem conveni (conveni au-
tem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri,
qui valetudinis causā in hæc loca veniunt: præterea &
municipes frequentes necessarii mei,) quin omnes, cùm te
summis laudibus ad cœlum extulerint, mihi continuo
maximas gratias agant. Negant enim se dubitare, quia
tu, meis præceptis & consiliis obtemperans, præstantissi-
mum te civem, & singularem Conf. præbeas. Quibus ego,
(quanquam ego ve isthmè possim respondere, te, quæ fa-
cias, tuo judicio & tuā sponte facere, nec cujusquam ege-
re confilio, tamen) neque planè assentior, nè imminuam
tuam laudem, si ouanis à meis consiliis profecta videatur;
neque valde nego: sum enim avidior, etiam quām satīs
est, gloriæ. Et tamen non alienum est à dignitate tua,
quod ipfi Agamemnoni regum Regi fuit honestum, habe-
re aliquem in consiliis capiendis Nestorem: mihi verò
gloriosum, te juvenem Conf. florere laudibus, quasi a-
lumnū disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cùm ad eum
ægrotum Neapolim venissem, quanquam erat oppressus
totius corporis doloribus, tamen, antequam me planè sa-
lutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cùm
tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud
fororis

fororis filium & Valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago; quem quidem, post tē Consulem, solum possem verè Consulem dicere. Dein multa de facto, ac de re gesta: tum, nihil magnificentius, nihil præclarior actum unquam, nihil Reipublicæ salutarius; atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ finas cernere, neque aliqua ex parte in Societatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam, mi Dolabella, (hæc enim jocatus sum,) libentiū omnes meas, si modò sint aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quām aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam, cùm te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti; tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardenter: nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut scis) M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem atque constantiam: tamen Idibus Martiis tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat qui putaret, ad eum amorem quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare, quid est quòd ego te horter ut dignitati & gloriæ servias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quām te ipsum: te imitere oportet, tecum ipse certes: nec licet quidem tibi jam, tantiis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cùm ita sit, horratio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modò non invidiosa,

diosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortunâ quadam contigisset, gratularer felicitati tuz: sed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque consilii. Legi enim concessionem tuam: nihil illâ sapientius; itâ pedetentim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa matutitatem tibi animadverrendi omnium consensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & civitatem meru. Neque solum ad tempus maximam utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse Remp. tibique non modo tunendos, sed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura propedietn, ut spero. Tu, quoniam Rempub. hōisque conservas, fac ut diligentissime teipsum, mi Dolabella, custodias. Vals.

M. T. C. Bruto S. ad Brutum Epift. 3.

NOstræ res meliori loco videbantur: scripta enim ad te, certò scio, quæ gesta sunt. Quales tibi ſæpe ſcripsi, Consules tales exiſterunt. Cæſaris verò pueri mirifica indeoles virtutis. Utinam tam facile cum florſentem & honoribus & gratiâ regere ac tenere poſſimus, quâm facile adhuc tenuimus. Eſt omnino illud diſſicilius; ſed tamen non diſſidimus. Persuafum eſt enim adoleſcenti, & maximè per me, ejus operâ nos eſſe falvoſ. Et certè, niſi is Anſonium ab urbe avertiſſer, periſſerent omnia. Triduo verò aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculfa civitas tota ad ſe cum conjugib⁹ & liberis effundebat: eadem recreata ad 12. Calen. Maias te huc venire, quâm ſe ad te ire, malebat. Quo quidem die magnorum laborum meorum multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, ſi modò eſt aliquis fructus ex ſolda verâque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs noſtra, concuſſus eſt ad me factus; ab ea tum uſque in Capitolium deductus, maximo clamore atque plauſu in roſtris collocatus ſum. Nihil eſt in me inane, neque enim eſſe debet. Sed tamen omnium ordinum conſenſus, gratiarum aſſio, congratulatiōque me commovet; propterea quòd, popularem me eſſe in populi ſalute, præclarum eſt. Sed haec te mato ab aliis audire. Me velim de tuis rebus conſiliis que facias diligentissimè certiore: Illūdque conſideres, nè tua liberalitas diſſolutior videatur. Sic ſentit Senatus, ſic populus Romanus, nullos unquam hostes digniores omni ſupplicio fuiffe, quâm eos cives qui hoc bello contra patriam armis ceperunt: quos quidem ego omnibus ſententiis ulciscor & perſequor, omnibus bonis approbantibus.

Tu

Tu quid de hac re sentis, cui judicium est; ego sic sentio, trium fratrum unam & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amissimus. Hircius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno pugno ante viceret. Nam Patis suggerat vulneribus acceptis, quae ferre non potuit. Reliquas hostium Bruns perlequitur, & Cæsar. Hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonii secundam secuti sunt. Itaque id Senatusconsultum plerique interpretantur etiam ad eos, sive captivos, sive deditios, pertinere. Equidem nihil disletui durior, cum nominatim de C. Antotio decernerem, quod ita statueram, ut te cognoscere causam ejus Senatum oportere. fo. C2. send. Maias:

E 2

M. Brutus

Quod si tuus eris in causa C. Antotii, non dubitare que
ad eum pertinet, sed eum in causa C. Antotii esse, et
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,

Quod si tuus eris in causa C. Antotii, non dubitare que
ad eum pertinet, sed eum in causa C. Antotii esse, et
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,

Quod si tuus eris in causa C. Antotii, non dubitare que
ad eum pertinet, sed eum in causa C. Antotii esse, et
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,

Quod si tuus eris in causa C. Antotii, non dubitare que
ad eum pertinet, sed eum in causa C. Antotii esse, et
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,

Quod si tuus eris in causa C. Antotii, non dubitare que
ad eum pertinet, sed eum in causa C. Antotii esse, et
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,

Quod si tuus eris in causa C. Antotii, non dubitare que
ad eum pertinet, sed eum in causa C. Antotii esse, et
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,

Quod si tuus eris in causa C. Antotii, non dubitare que
ad eum pertinet, sed eum in causa C. Antotii esse, et
eum in causa C. Antotii esse, et eum in causa C. Antotii esse,

M. Brutus M. T. C. S. D. ad Br. Epist. 4.

Quātā sim lēstīti affectus, cōgnitis rebus Bruti nostri & Consulum, facilius est tibi existimare quād mihi scribere. Cām alia laudo, & gaudeo accidisse ; tum quōd Bruti eruptio non soldū ip̄si salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quōd scribis, triū Antoniorum unam atque eandem causam esse ; quid ego sentiam, mei judicii esse : statuo nihil, nisi hoc, Senatūs aut populi Romani judicium esse de iis cīvibus qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum, inquies, iniquū facis, qui hostilis animi in Rēpubl. homines cives appelles : imò justissimē ; quod enim nondum Senatus censuit, nec populus Romanus jussit, id arroganter non prājudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quōd ei quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolutē quidquam remisi, habuīque in mea potestate, quoad bellum fuit. Multō quidem honestius judico, magisque quod concedere possit Rēpubl. misero-rum fortunam non insectari, quād infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Qua in re (Cicero, vir optime, ac fortissime, mihique merito, & meo nomine, & Rēpubl. charissime,) nimis credere videris spei tuae ; statimque, ut quisque aliquid rectō fecerit, omnia dare ac permettere : quasi non licet traduci ad mala consilia corruptum largitio-nibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute : facies tamen quod tibi visum fuerit : etiam ego, cām me docueris. Nunc, (Cicero) nunc agendum est, nè fru-strā oppressum esse Antonium gavisi sumus, neu semper primi cujusque mali causa excidendi, causa sit cur aliud

re-

renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo nos cùm omniuta culpa, tum præcipuè tua futura sit ; cujus tantam autoritatem Senatus ac populus Romanus non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libertate civitate unius esse potest : quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter, tueri debes. Prudencia porrò, que tibi supereft, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ virtutes. Unum hoc, grato animo liberalique prosectorum, cautiorem ac moderatorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet quod male cogitantibus exemplo aut præsidio sit. Itaque timo de consulatu, nè Cæsar tuus altius se ascendisse putet decretis tuis, quād iudicet, si Consul factus sit, defensurum. Quod si Antonius ab alio relatum regni instrumentum occasionem regnandi habuit ; quonam animo fore putas, si quis autore non tyranno imperfecto, sed ipso Senatu, putat se imperia quilibet concupiscere posse ? Quare tum & facilitatem & providentiam laudo tuam, cùm exploratum habere coepero, Cæsarem honoribus, quos acceperis, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies & prorsus alienæ, si provideri potuit nè existaret : quād utinam inspectare possis timorem de illo meum ? His literis scriptis, te Consulem factum audivimus. Tum verò incipiam proponere mihi Remp. justam, & iam suis nitentem viribus, si isthuc video. Filius valet, & in Macedoniā cum equitatu præmissus est. Idib. Maiis, ex castris,

sum autem scilicet super menses illas. carior elli pars datur
ratio nocturna. Namque solitudo nocturna videtur quod inserviat
maritimo & illi animalia maris perirent mutari. At illi in primis
est non. **M. T. C. Tyrone S. P. De D. Fam. 16. 9. o** ut est
illud in primis animalia atque nubes multo hoc curiosius. Et cetera

Non à te, ut scis, discessimus ad quartum Nonas Novemb. Leucadem venimus ad octavum Id. Novemb. Ad septimum. At nunc: ubi propter tempestarem, ad sextum Idus iubati sumus. Inde, ad quintum Idus, Corcyram bellissime navigavimus. Corcyra suenos usque ad decimum sextum Calend. Decemb. tempestatibus retentus. Ad 15. Calend. Decemb. à portu Corcyrorum ad Gassipen, stadiis 140 processimus. Hic recenti ventis suetus usque ad nonum Calend. Interea, qui cupiditate profecti sumus, multi naufragia fecerunt. Nos ex die certato salvimur. Inde Austro lentissimo, ccelo sereno, nocte illa & die posteri, in Italiam ad Hydruntem iudicundi pervenimus: eodemque vento postridie (id erat ad septimum Calend. Decemb.) horâ quartâ Brundusium venimus: eodemque terpore simul nobiscum in oppidum intruit Herentia, quae te facit plurimi. Ad quinimum Calend. Decemb. servus Cnei Planeti Brundusii tandem aliquando milia: due exspectatissimas litteras reddidit: datus Idibus Novemb. Quæ memoriâ valde levârunt, ut iam pominio liberarent. Sed tamen Asolapo medicus plane confirmat: propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novis: soio te omnia facturum, ut nobiscum quampridem sis: sed tamet irâ velim, ut ne quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitasses, nè in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi quam valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur, & tibi daret quod opus esset: me, quæ juvasset, curaturum. Equum

& mulum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor nè ad Calend. Januar. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, nè temere naviges. Solent haurar festinare quæstus sui causâ. Cautus sis, mi Tyro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio, (cautè is solet navigare;) frimis, cum honesto aliquo homine, cuius autoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, tèque nobis incolorem præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam, noster Tyro, vale. De medico Curio, Lysoni de te scripsi diligentissime. Vale, & salve.

Libri Tertii Finis.

la fin de la page

LIBER QUARTUS.

M. T. C. Servio Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13.

Epist. 17.

Marcus Curius, qui Patris negotiatur, mukis & magnis de causis à me diligitur. Nám & amicitia peretus mihi cum eo est, ut primū in forū veni, instituta; & Patris cùm aliquoties antea, tum proximè hoc miserrimo bello, domus ejus tota mihi patuit; quā, si opus fuisset, tam essem usus quādū meā. Maximum autem mihi vinculum cùm eo est, quasi sanctioris cuiusdam necessitudinis, quòd est Attici nostri familiarissimus, eumque unum præter ceteros observat ac diligit. Quem si tu jam forte cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere seriūs. Eā enim est humanitate & observantiā, ut cum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ita est, magnopere à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam in illū ante has meas literas contulisti, quādū maximus postea commendatione nostrā cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam mindū se tibi obtulit, aut cum nondum satis habes cognitum, aut quæ causa est cur majoris commendationis indigeat, sic tibi eum commendō, ut neque majore studio quenquam, neque justioribus de causis, commendare possim. Faciāmque id quod debent facere ii qui religiosè & sine ambitiōne commendant. Spondebo enim tibi, vel potius spondeo,

spondeo, in mēque recipio, eos esse M. Curii mores,
cāmque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut
eum & amicitiā tuā, & tam accuratā commendatio-
ne, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus.
Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero has lite-
ras tantum, quantum scribens confidebam, apud te
pondus habuisse. Vale.

M. T. C.

M. T. Cicero Q. Thermo Prop. S. P. D. Fam.

13. Epist. 57.

Quo magis quotidie ex literis nuncisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eò vehementius à te pro nostra necessitudine contendō, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus operā, consilio, scientiā rei militaris, vel maximè intelligo me & Remp. adjuvari posse. Quod nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset ut à me discederet; neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogiro circiter Calend. Maii. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & corām & per literas diligentissimè egi, id te nunc etiam atque etiam rogo, curātibī sit, ut suum negotium quod habet cum populo Sardiano, pro causæ veritate, & pro sua dignitate, conficiat. Intellexi ex tua oratione, cùm tecum Epheti locutus sum, te ipsius M. Anneii causā omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quam si intellexero per te illum ipsum negotium ex sententia consecuisse. Idque quamprimum ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C.

M. T. C. P. Silio Prepr. S. P.D. Fam. 13. 63.

Non putavi fieri posse ut mihi verba decessent; sed tamen in C. Lænio commendando defunct. Itaque rem tibi exponam paucis verbis; sed tamen ut plane peripicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego & frater meus, qui mihi charissimus est, C. Læniū. Id sit cdm plurimis ejus officiis, tum summā ejus probitate & singulari modestiā. Cum ego à te invitissimus dimisi, cum propter familiaritatem & consuetudinis suavitatem, tum quod consilio ejus fideli ac etiam bono libenter utebar. Sed vereor nē jam mihi superesse verba putes, quae dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea supra scripserim, debere commendare. A teque vehementer etiam arque etiam peto, ut, quod habet in tua Provincia negotii, expediās; quod tibi videbitur re & cum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, confessis ejus negotiis per te, quamprimum ad me remittas. Id mihi fratrisque meo gratissimum secesis. Vale.

M. T. C.

*M. T. C. Terentia, Tullia, Q. Frater & Q. Filius
Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 11.*

ET si opportunitatem operæ tuæ omnibus locis de-
sidero, tamen non tam meâ quâm tuâ causa do-
leo, te non valere. Sed quando in quartanam con-
versa est vis morbi, (sic enim scribit Curius,) spero te,
diligentiâ adhibitâ, etiam firmiorema fore. Modò fac,
id quod humanitatis tuæ est, nè quid aliud cures hoc
tempore, nisi ut quâm commodissimè convalescas.
Non ignoro quantum ex desiderio labores; sed erunt
omnia facilita, si valebis. Festinare te nolo, nè nau-
seæ molestiam suscicias æger, & periculose hyeme navi-
ges. Ego ad urbem accessi prid. Non. Januar. Obviâm
michi sic est proditum, ut nihil fieri potuerit honoratius.
Sed incidi in ipsam flamمام cīvīlīs discordiæ, vel po-
vīs bellī: cui cùm cuperem mederi, &, ut arbitror,
possem, cupiditates certorum hominum (nam ex
meraque parte sunt qui pugnare cupiunt) impedimen-
to mīhi fuerunt. Omnino & ipse Cæsar, amicus no-
ster, minaces ad Senatum & acerbas literas miserat;
& erat adhuc impudens, qui exercitum & provinci-
am invito Senatu teneret; & Curio meus illum inci-
tabat. Antonius quidem noster & Qu. Cassius, nul-
lā vi expulsi, ad Cæsarem cum Curiōne prosecti erant.
Posteaquam Senatus Consulibus, Prætoribus, Tribu-
nis plebis, & nobis (qui Proconsules sumus) negoti-
um dederat, ut curaremus nè quid Respub. detrinen-
ti caperet; nunquam majore in periculo civitas fuit,
nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem.
Omnino ex hac quoque parte diligentissimè compa-
tetur. Id sit authoritate & studio Pompeii nostri, qui
Cæsarem serò cœpit timere. Nobis inter has turbas
Senatus tamen frequens flagitavit triumphum: sed

Len-

Lentulus Consul, quod magis suum beneficium faceret, simul atque expedisset quæ essent necessaria de Repub. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eoque est nostra pluris authoritas. Italizæ regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur: nos Caputam sumpsimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literásque ad me mittas, quotiescumque habebis cui des. Etiam atque etiam vale. Dat. pridie Idus Januar.

M.T.C.

M. T. Cn. Pomp. Proc. S. ad Attic. lib. 8. Epist. 15.

Cum ad te literas mississim, quæ tibi Cantuarii redditæ sunt, suspicionem nullam habebat, te Reipub. causa mare transiit: eratque in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiam constitueret, (quæ militi nihil utilius videbatur,) aut Remp. summa cum dignitate defendere. Interim, nondum meis literis ad te perlatis, ex iis mandatis quæ Dialio ad Consules dederat, certior tui consilii factus, non exspectavi dum mihi à te literæ redderentur; confessimque cum Qu. fratre & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cum Theanum Sidicinum venissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, aliquique complures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Aësernia. Sanè sum commotus, quod, si ita esset, non modò iter meum interclusum, sed meipsum planè exceptum putabam. Itaque tum Cales processi, ut ibi potissimum confisterem, dum certum nobis ab Aësernia de eo quod audieram refertur. At mihi, cum Calibus essem, assertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Consulem misisses. Hæ scriptæ sic erant; literas tibi à L. Domitio ad 13. Cal. Mart. allatas esse, earumque exemplum subscriperas: magnique interesse Reip. scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum convenire, & ut, præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ergo literis lectis, in eadem opinione sui quæ reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum, quod mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cum res in summa exspectatione esset, utrumque simul audivimus, & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brun-dusium facere cœpisse. Cūque nec mihi nec fratri meo dubium

dubium esset, quin Brundusium contendereamus: à multis, qui è Samnio Apuliāque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus nè exciperemur à Cæsare, quod is in eadem loca quæ nos petebamus proiectis, celeriis etiam, quām nos possemus, eò quò intenderat venturus esset. Quod cām ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non soldū nobis, sed etiam Reipub. noceret; cūm præfertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamē jam consequi non possemus. Interim acepimus tuas literas, Canusio ad 10. Calend. Martii datas, quibus nos hortaris ut celeriis Brundusium veniamus: quas cūm accepissimus ad 3. Calend. Mart. non dubitamus quin tu jam Brundusium pervenisses, nobisque iter illud omnino interclusum videbatur; neque enīdū nos esse captos, quām qui Corfinium venissent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi qui in armatorum manus incidissent; sed eos nihilo minūs, qui regionib⁹ exclusi, intra præsidia atque intra arma aliena venissent. Quod cūm ita sit, maximē vellem priūdū tecum semper fuisse; quod quidem tibi ostenderam, cūm à me Capuam rejiciebam. Quod feci non vitandi oneris causā, sed quod videbam tene-ri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum ut essem non contigit, utinam tui consilii certior factus essem: nam suspicione asse-qui non potui, quod omnia prius arbitratus sum fore; quām ut hæc Reip. causa in Italia non posset, te du-ce, confistere. Neque verò nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipub. lugeo: nec si ego quid tu sis sicutus non perspicio, idcirco minūs existimo te nihil nisi summā ratione fecisse. Mea quæ semper fuerit sententia, priūdū de pace vel iniquā con-ditione

ditione retinenda, deinde de urbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas,) metuuisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit: securus sum tuum. Neque id Reip. causâ, de qua desperavi, quæ & nunc afflita est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te querrebam; tecum esse cupiebam. Neque ejus rei facultatem, siqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intellegebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primum enim præ me tuli, me nihil malle quam pacem: non quin eadem timorem quæ illi; sed ea bello civili leviora ducebam. Inde suscepso bello, cum pacis conditiones ad te afferri, atque ad eas honorifice & largè responderi viderim, duxi eam rationem, quam tibi facile me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in Remp. meritis supplicia miserrima & crudelissima pertulisse; me esse unum, qui, si offendissem ejus animum, cui tum cum jam in armis essemus, consulatus tamen alter & triumphus amplissimus deferrebat, subjiceret eisdem præliis, ut mea persona semper ad improborum civium imperus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego prius sum suspicatus, quam mihi palam denunciata sunt: neque ea tam pertinui, si subeunda essent; quam declinanda putavi, si honestè virare possem. Quoniam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem quibus non satisfacio, facile respondeo: neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui, quam illi; neque illi amiciores Reipub. quam ego. Hoc inter me & illos interest, quod, cum & illi cives optimi sint, & ego ab ista latide non absim, ego conditionibus, (quod idem te intellexeram velle,) illi armis disceptari maluerunt. Quæ quoniam ratio vicit,

vicit, perficiam prosector ut reque Respub. civis à me
animum, neque tu amici desideres.

*Cn. Pomp. Marcello & L. Lentulo Conf. S. Di
ad Attic. 8. 17.*

Ego, quod existimabam dispersos nos, neque Rēip. utiles, neque vobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas misi: primā, ut ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohortes 19, quae ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra facienda, quod meas 19 & suas 12 cohortes tribus in oppidis distributas haberet, (nam partim Alba, partim Sulmone collocavit;) neque, si vellat, expedire posset. Nunc scitote me esse in symma solitudine: nam & tot & tales viros periculo obsidionis liberare cupio; neque subsidio ire possum, quod his duabus legionibus non puto esse committendum, ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius 14 cohortes contrahere potui, quas Brundusium misi; neque Canusium sine præsidio, dum abessent, putavi esse dimittendum. Dialio mandaram, quod maiores copias spectabat nos habituros, ut, si vobis videberetur, alterutre vestrum ad me veniret; alter in Siciliam, cum ea copia quam Capuae & circum Capuam comparasti, & cum iis milictibus quos Faustus legit, proficeretur. Domitius cum 12 suis cohortibus eodem adjungeretur, reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde navibus Dyrrachium transportarentur. Nunc, cum hoc tempore nihilo magis ego, quam vos, subsidio Domitio ire possum, seu per montes explicare; non est nobis committendum, ut ad has 14 cohortes, quas dubio animo habeo,

hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quatn-
obrem placitum est mihi (etiam video censeri à C. Mar-
cello, & cæteris nostri ordinis qui hic sunt,) ut Brundusium
ducerem hanc copiam quam ego tecum habeo. Vos hortor, ut quodcunque militum contrahere poteritis,
contrahatis, & eodem Brundusium veniatis quamprimum.
Arma quæ ad me missuri eratis, iis censeo armatis mili-
tes quos vobiscum habetis ; quæ arma superabunt, ea si
Brundusium iumentis deportaveritis, vehementer Reip.
prosueritis. De hac se vellent nostros certiores saceretis.
Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores misi, ut se no-
bis conjungerent, & militum quoc haberent ad nos de-
ducerent. *Valete.*

M. T. C. Mario S. D. Fam. lib. 7. Epist. 3;

Persæpe mibi cogitanti de communibus miseriis, in
quibus tot annos versamur, & (ut video) versabimur, solet in noctem venire illius temporis quo proxi-
mè fuimus unū : quinetjam ipsum diem memoriam teneo. Nam ad tertium Id, Maias, Lentulo & Marcello Consuli-
bus, cum in Pompeianum vesperi venissem, tu mihi so-
licito animo præstò fuisti. Sollicitus autem te habebat
cogitatio tum officii tum etiam periculi mei. Si mane-
rem in Italia, verebare nè officio decessem : si proficisce-
rer ad bellum, periculum te meum commovebar. Quo
tempore vidisti prosector me quoque ita conturbatum, ut
non explicarem quid esset optimum factu ; pudori tamen
malui famaque cedere, quam salutis meæ rationem du-
cere. Cujus mei facti pœnituit, non tam proper
periculum meum, quam proper vita multa quæ ibi offen-
di quò veneram. Primùm, neque magnas copias, neque
bellicosas ; deinde, exuta ducem paucosque præterea,

(de

(de Principibus loquor) reliqui primam in ipso bello rapaces , deinde in oratione ita crudelis , ut ipsam victoram horrorem : maximum autem ex alienum amplissimorum virorum . Quid queris ? Nihil boni , praeter causam . Quæ cum vidisset , desperans victoram , primam cœpi suadere pacem , cuius fueram semper autor ; deinde , cum ab ea sententia Pompeius valde abhorret , suadere institui ut bellum duceret . Hoc interdum probabat , & in ea sententia videbatur fore ; & suisset fortasse , nisi quadam ex pugna cœpisset suis militibus confidere . Ex eo tempore vir ille summus nullus imperator fuit Signa tyrone & collectio exercitu cum legionibus robustissimis contulit : vicitur turpissimè , amissis etiam castris , solus fugit . Hunc ego belli mihi finem feci : nec puravi , cum integri parer non suissimus , fractos superiores fore . Discelli ad eò bello , in quo aut in acie cadendum fuit , aut in aliquas infidas incidendum , aut deve- niendum in victoris manus , aut ad Iubam configi- endum , aut capiendus tanquam exilio locus , aut conscientia mors voluntaria . Certe nihil fuit præterea , si te victosi nolles aut non auderes com- mittere . Ex omnibus autem iis quæ dixi incom- modis , nihil tolerabilius exsilio , presertim innocentis , ubi nulla adjuncta est turpitudo : addo etiam , cum eâ urbe carceris , in qua nihil sic quod videre possis sine dolore . Ego cum meis , (si quicquam nunc cujuspam est ,) etiam in meis esse malui . Quæ ac- ciderunt , omnia dixi esse futura . Veni domum , non quod opéra vivendi conditio esset : sed tamen si esset aliqua forma Reipub . tanquam in patria ut essem ; si nulla , tanquam in exsilio . Morrem mihi cur conscientem , causa nulla visa est ; cur opta- rem , multæ . Vetus est enim , ubi non sis qui fueris , non esse ut velis vivere . Sed tamen vacare culpæ .

magnum est solatium: præſertim cùm habeam duas res quibus me ſuſtentem; optimarum artium ſcientiam, & maximarum rerum gloriam; quarum altera mihi vivo nunquam eripietur, altera nè mortuo quidem. Hæc ad te ſcripsi verboſius, & tibi moleſtus fui, quòd te cùm mei tum Reipublicæ cognovi amantissimum. Notum tibi omne confilium meum eſſe volui, ut primùm ſciere, me nunquam voluiffe plùs quenquam poſſe quām universam Rēmp.. poſtea autem quām alicujus culpā tantum valeret unus, ut obſisti non poſſet, me voluiffe pacem: amillo exercitu, & eo duce in quo ſpes fuerat uno, me voluiffe etiam, reliquias omnibus poſtquam non potuerim, mihi ipſi finem feciſſe belli: nunc autem, fi hæc civitas eſt, ci- vem eſſe me; fi non, exſulem eſſe in commodiore loco, quām fi me Rhodum aut Mitylenas conuulſem. Hæc tecum corām malueram; ſed quia longiſsime fiebat, volui per literas eadem, ut haberes quid diceres, fi quando in vituperatores meos incidiſſes. Sunt enim qui, cùm mens interitus nihil fuerit Reipub. proſuturus, criminis loco pu- tent eſſe quòd vivam. Quibus ego certò ſcio non videri ſatis multos periſſe, qui fi me audiſſent, quamvis iniquā pace, honeſtē tamen viverent: armis enim inſeriores, non cauſā fuiffent. Habes epiftolam verboſiorem fortasse quām velles; quod tibi ita videri putabo, niſi mihi longiorem remiſeriſ. Ego, fi que volo expediero, brevi tempore te (ut ſpero) videbo. Vale.

M. T. C. Marcello S. D. Fam. lib. 4. Epift. 7.

ET si eo te adhuc confilio uſum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipſe diſſentiam, ſed quodd eā te ſapientiā eſſe judiceſ, ut meum confilium non anteponam tuo: tamen &

& amicitiaz nostræ vetustas, & tua summa erga me benevolentia, quæ mihi iam à pueritia tua cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te quæ & saluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multò antè videris, qui consulatum magnificentissimè atque optimè gesseris, præclarè memini: sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ita gerendi, neque copias Cn. Pompeii, nec genus exercitū probare, semperque summè dissidere. Qua in sententia me quoque fuisse memoriam tenere te arbitror. Itaque neque tu multum interfuisti rebus gerendis; & ego id semper egi, nè intercessem. Non enim iis rebus pugnabamus quibus valere poteramus, consilio, autoritate, causa, quæ erant in nobis superiora: sed lacertis & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus, igitur; aut, si vinci dignitas non potest, fracti certè & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quod cum spe vincendi simul abjeeisti certandi etiam cupiditatem; ostendistique, Sapientem & bonum civem initia beli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium quod tu fecuti sunt, eos video in duo genera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, hique se in Africam contulerunt; aut, quemadmodum nos, vivori sese crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc forrasse humilis animi duces, illud pertinacis. Fateor à plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium; jam multis etiam, magni ac fortis animi, judicatum: sed habet ista ratio (ut mihi quidem videtur) quendam modum; præsertim cùm tibi nihil deesse arbitror ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud esse quod dubitatio

timetis affectet et penes quem est potestas, nisi quod veretur in te illud beneficium omnino non potares. De quo quid sentiam, nisi attinet dicere, cum appareat ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ita constituisses, ut abesse per petuo malum, quam et quae nolles videte; tamen id cogitare deberes, ubiquecumque esse, te fore in eis ipsius, quae fugeres, potestate. Qui si facilè passus esset te, carentem patria & fortunis suis, quiete & libere viveres cogitandum tamen tibi esset, Romane & domini tuae cuiuscumodi rei esset, an Mitylenis aut Rhodi diales vivere. Sed cum ita late patet ejus potestas quem vetet, ut terrarum orbem complexa sit; nonne tuus sine periculo domi tuus esse, quam cum periculo alienus? Evidem etiam si appetenda mors esset, domi atque in patria maleam, quam in extensis atque alienis locis. Hoc ictu omnes, qui te diligunt, sentiunt; quo: ut est magna, pro eius maximis clarissimisque virtutibus, trinitudo. Habetus etiam rationem rei familiaris tuas, quam dissipari notum. Nam et si nullam potest accipere injuriam, quae futura perpetua sit, proprieas quod neque is qui tenet Reipubl. pateretur, neque ipsa Respubl. tamen imperium prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Si autem qui essent, audirent scribere, nisi te intelligere confiderem. Hoc pro te unius sollicitudines, utius etiam multæ & assidue lacrymæ, C. Marcelli fratris optimi, deprecantur: nos cupi & dolore proximi sumus, precibus tardiores; quod jus adeundi, cum ipso deprecator equerimus, non habemus. Gratia tantum possimus, quartum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcelli non desumus: à tuis reliquis non adhibemus: ad omnia parati sumus.

M. Mar-

M. Marcellus M. Cīc. S. D. Fam. lib.4. Epist.11.

Plurimum valuisse apud me tuam semper autoritatem, cūm in omnī re, tūm in hoc maximē negotio, potes existimare. Cūm mihi C. Marcellus frater, amandissimus mei, non solum confilium darēt, sed precibus quoque me obsecraret; non pridē mihi persuadere potuit, quād tuis est effectum literis, ut uterū vestro potissimum confilio. Res quemadmodum sit acta, vestræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua orsi mihi probatissima, quod ab optimo fit animo; tamen hoc mihi multò jucundius est, & gratius, quod in summa paucitate amicorum, propinquorum, ac necessariorum, qui verè meæ saluti faverent, te cupidissimum mei, singularēmque mihi benevolentiam praestitisse, cognovi. Reliqua sunt ejusmodi, quibus ego, quoniā hæc erant tempora, facilē & æquo animo caretbam. Hoc verò ejusmodi esse statuo, ut sine talium virorum & amicorum benevolentia, neque in adversa, neque in secunda fortuna quispiam vivere possit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò ut intelligas homini amicissimo te tribuisse officium, re tibi praestabo. Vale.

Seruīus Sulpitius M. C. S. D. Fam. 4. Epist.12.

ET si scio non jucundissimum nuncium me vobis allaturum, tamen, quotiam casus & natura in omnibus dominantur, visum est faciendum, quoquo modo res se haberet, vos certiores ut facerem. Ad v. Calend. Iunii, cūm ab Epidaurio Pirzeum cum navi advectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conveni, cūnque diem ibi consumpsi, ut cū eo essem. Postero dic, cūm ab eo digressus essem, eo

consilio ut ab Athenis in Eootiam irem , reliquamque jurisdictionem absolverem : ille , uti aiebat , supra Maleas Italiam versus navigaturus erat . Postridie ejus diei , cum ab Athenis proficisci in animo habegem , circiter horam decimam noctis , Posthumius familiaris ejus ad me venit , & mihi nunciavit , M . Marcellum collegam nostrum , post coenæ tempus , a P. Magio Chilone , familiari ejus , pugione percussum esse , & duo vulnera accepisse ; unum in stomacho , alterum in capite secundum aurem : sperare tamen cum vivere posse ; Magium scipsum interfecisse : postea se a Marcello ad me missum esse , qui hæc nunciaveret , & rogaret uti cogerem medicos . Coëgi , & è vestigio eo sum prosector primâ luce . Cum non longè à Piræo abesse , puer Achidin obviāt mihi venit cum codicillis , in quibus erat scriptum , paulò ante lucem Marcellum diem suum obiisse . Ita vir clarissimus ab homine tetroimo acerbissimâ morte est affectus ; & cui inimici propter dignitatem pepercérant , inventus est amicus qui ei mortem afferret . Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexī ; inveni duos libertos , & pauculos servos : reliquos aiebant profugisse , metu perterritos , quod dominus eorum ante tabernaculum interceptus esset . Coactus sum in eadem illa lectica quâ ipse delatus eram , meisque lecticariis , in urbem cum referre ; ibique , pro ea copia quæ Athenis erat , funus ei satis amplum faciendum curavi . Ab Atheniensibus , locum sepulturæ intra urbem ut darent , impeetrare non potui ; quod religione se impediri dicerent , neque tamen id antea cuiquam concederant . Quod proximum fuit , uti in quo vellemus gymnasio eum sepeliremus , nobis permiserunt . Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Academiæ locum delegimus , ibisque cum combussimus ; posteaque curavimus , ut iudicem Athenienses in eodem loco monumentum ei

mar-

marmoreum faciendum locarent. Ita, quæ nostra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate, & vivo & mortuo omnia ei præstitimus. Vale. Datæ prid. Calend. Jan. Athenis.

M. T. C. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 13.

ET si tali tuo tempore me aut consolandi aut iuvandi operebat: tamen adhuc id non feci, quia neque lenite videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea vero quām magnam spem habere coepi, fore, ut te brevi tempore incolui em haberemus; facere non potui, quin tibi & sententiam & voluntatem declararem meam. Primum igitur scribam, quod intelligo & perspicio, non fore in te Cæsarem duriorem. Nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit: idque cùm de reliquis sentio, tūm de te etiam audio ex familiarissimis ejus, quibus ego ex eo tempore quo primū ex Africa nuncius venit, supplicare unā cum fratribus tuis non destiti; quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua & perpetua salutis tuæ cura, tantum proficit, ut nihil sit quod non ipsis Cæsarem tributurum existimem. Etsi tardius sit quām voluntus. Magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur nostra, aditus ad eum difficiliores fuerunt; & sicut Afrikanæ causæ iratior, diutiū velle videtur eos habere sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conflictatum. Sed hoc ipsum intelligimus, eum quotidie remissius & placatiū serre. Quare mihi crede, & memoriaz manda me tibi id affirmasse, te in istis molestiis diutiū non futurum.

Quando

Quando quid sentiū exposui; quid velim tuā causā, reportis declarabo quām oratione. Et, si tantum possem, quantum in ea Repub. de qua ita meritus sum, ut tu existimas, posse debebam, nē tu quidem in istis incommidis essem. Eadem enim causa opes meas fregit, quaē tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquæ gratiæ valebunt; studium, consilium, operæ, gratia, indea mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti: primum, ob eis causas quas scripsi; deinde, quod ea de Repub. semper voluisti, atque sensisti, ut non modò nunc secunda sperare debess, sed etiam si omnia adversa esent, tamen conscientiâ & factorum & consiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortissimo & maximo animo ferre debetes. Vale.

M. T. C. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 14.

ME sciro omnem theum laborem, omnem operam, curam, studium, in tua salute consumere. Nam eum te semper maximè dilexi; tum fratrum tuorum (quos atque te summi benevolentia sum complexus) singularis pietas, atque fraternus, nullum me patitur officii erga te studique munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam secundumque pro te, ex illorum te literis quam ex meis malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis periculisisque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quād sperans secundos, is ego sum: &, si hoc vitium est, eo me non carere confeor: Ego idem tamen, cum ad 6. Calend. intercalares priores, rogatu fratrum tuorum, venientem manū ad Cælarem, atque omnem adeundi &

con-

conveniendi illius indignitatem & molestiam perculisse, cum fratres & propinquui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus quæ causa, quæ tempus tum postulabat: non solùm ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis & liberalis fuit, sed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea signis, quæ faciliter perspicere potui quam scribere, hanc in opinionem discelli, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno fortique sis, &, si turbidissima sapienter serebas, tranquilliora latè seras. Ego tamen tuis rebus sic adero ut difficillimis; neque Cæsari soldum, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissime supplicabo. Vale.

D. BRUNUS M T. C. S. D. Fam. II. 13.

TAHI non ago tibi gratias: cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisficeri. Attendere te volo quæ in manibus sunt. Quā enim prudentiā es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confessim Antonium his de causis (Cicero) non potui: erām sine equitibus, sine iumentis. Histium periisse nesciebam. Cæsari non credebam prius quam convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postridie manū à Pansa sum accessitus Bononiam. Cām in itinere essem, nunciatum mihi est eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas; sic enim verè eas appellare possum: sunt extenuatissimæ, & inopiam omnium rerum pessimam acceptæ. Biduo me Antonus antecessit, itinere multò majore fugiens quam ego sequens: ille enim ivit passim, ego ordinatim: quacunque ivit, ergastula solvit, homines eripuit. Constitit nusquam prius quam ad Vada venit: quem locum volo tibi esse notum: jacet inter

Ap.

Appenninum & Alpes, impeditissimus ad iter faciendum. Cum abesse ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidio conjunxisset, concio ejus ad me est allata, in qua petere cœpit à militibus, ut se trans Alpes sequerentur, sibi cum Marco Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter, à militibus Ventidianis, (nam suos valde quādū paucos habet,) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cùm sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hac re mihi nunciatā, statim quinque cohortes Pollentiam præmisī, meūmque iter eō contulī. Horā antē præsidium meum Pollentiam venit, quādū Trebellius cum equitibus. Sanè quādū sum gavisus! in hoc enim victoriam puto confistere. In spem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant. Quos ipsi adhuc satīs arroganter Allobroges, equitatūisque omnis qui eō præmislus erat à nobis, sustinebant; nostrōque adventu sustineri facilis posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Ifaram se trajecerint, nè quid detrimenti Reipublicæ injungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum optimāmque spem de summa Reipub. habere volumus, cùm & nos, & exercitus nostros singulari cordiā conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittete debetis, darēque operam ut quādū paratissimi ab exercitu reliquāisque rebus pro nostra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium configamus; qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reip. compararunt, subito ad patriæ periculum converterunt. Vale.

M. T. C. Brutus S. ad Brut. Epist. 2.

Scripia & obfignatâ jam epistolâ, literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum novarum, maximèque mirabiles : Dolabellam quinque cohortes missæ in Cherronesum. Adeóne copiis abundat, ut iūs qui ex Asia fugere dicebantur, Europam appetere conetur ? Quinque autem cohortibus quidnam se fakturum arbitratus est, cùm tu eò quinque legiones, optimum equitatum, maxima aut ilia haberet ? Quas quidem cohortes spero jam tuas esse, quoniam lauro ille tam fuit demens. Et tuum consilium vchementer laudo, quod non priùs tuum exercitum Apolloniâ Dyrrachiôque movisti, quam de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, Populi Romani victoriâ. Itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Cherronesum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Romani ; facis ex tua dignitate, & è Republica. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antoniis, (quod dicam, in bonam partem accipias;) magis mihi probatur mīlitum severitas, quam tua. Te benevolentiam exercitus equitumque expertum esse, vchementer gaudeo. De Dolabella, ut scübis, si quid habetas novi, facies me certiorem : in quo valde delector, me antè providisse, ut tuum judicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi : & id valde pertinuit, ut ego tunc intelligebam, ad Rempublicam ; ut nunc judiceo, ad dignitatem tuam. Quod scribis, me maximo odio egisse ut insectaret Antonios, idque laudas ; credo ita videri tibi : sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo ; scribis enim, acris prohibenda bella civilia esse, quam in superatos iracundiam exercendam. Vchementer à te, Brutus, dissentio ; neque clementiæ tuæ concedo : sed salutaris

salutaris severitas vincit inanem speciem clementiae. Quod si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem quod Plautinus pater in Trinumm ; Mihi quidem zetas acta ferme est, tuā isthuc refert maximē. Opprimemini, (mihi crede) Brute, nisi provideritis; neque enim populum semper eundem habebitis, neque Senatum, neque Senatus ducem. Hac ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta : nihil potest esse verius. Vale. 14. Cal. Maii.

M. T. Cicero S. D. Titio. Fam. 5. 16.

ET si unus ex omnibus minimè sum ad te consolandum accommodatus, quod tantum ex tuis molestiis ceipi doloris, ut consolatione ipse egerem ; tamē, eam longius à summi luctus acerbitate meus abesse dolor quam tuus, statui nostrae necessitudinis esse, neque in te benevolentie, non tacere tanto in tuo tristore tamdiu ; sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si mindus sanare potuisset. Est autem consolatio per vulgara quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus, homines nos ut esse meminerimus, cù lege natos, ut omnibus fortanz telis proposita sit vita nostra ; neque esse recusandam, quò mindus cù quā nati sumus conditione vivamus ; néve tam gravitor eos casus seramus, quos nullo consilio vitare possimus ; eventisque aliorum memoris repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæc, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpare, memorieque & literis prodire, tantum videatur proficere debere, quantum status ipse nostra civitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum : cùm beatissimi sint, qui liberos non suscep-
runt ;

Epistolarum Liber IV.

runt; mindis autem miseri, qui his temporibus amitterant, quoniam si eisdem bona, aut denique aliquam, Repub. perdidissent. Quod si tuum te desiderium morit, aut si tuarum rerum cogitatione mactes, non facile exhaudiri tibi istum dolorem posse universum puto. Si illa te res cruciat, (quæ magis amoris est,) ut torum qui occiderunt miseras lugeas: ut ea non dicam quæ sepiissime & legi & audivi, nihil mali esse in morte, in qua si resideat sensus, immortalitas illa potius quam mors durenda sit; fin sit amissus, nulla videri miseria deber, quæ non sentiatur: hoc tamen non dubitans confirmare possum, ea misceri, parati, impendere Reipub. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceperus esse videatur. Quid est enim jam non modo pudori, probitati, virtuti, rediis studiis, bonis artibus, sed omnino libertati ac saluti loci? Non mehercule quenquam audivi, hoc gravissimo & pestilentiissimo anno, adolescentulum aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus crepus ex his miseriis, arque ex iniquissima conditione viræ, videatur. Quare, si tibi unum hec detrahi potest, nè quid iis, quos amasti, ut ali pures contigisse, permultum erit ex mœrore tuo diminutum; relinquetur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad seipsum propriè referetur. In qua non est jam gravitatis ac sapientiaz tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatus casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum quos dilexeris miseria maloque sejunctus. Etenim eum semper te & privatis in rebus & publicis præstitisti, tuenda tibi ut sit gravitas, & constantia serviendum. Nam quod alatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præcipere consilio prudentiaque debemus. Etenim si nulla unquam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando

Difformum Liber IV.

legendi modum fecerit; certè nōs, quod est
aliorū, id consilio anteferre debemus; neque
expeditare temporis medicinam, quam representare ra-
tione possumus. His ego literis si quid prosecuerem, ex-
istimabam oprandum quiddam me esse assequutum: fin-
mīs fortè valuerint, officio tamen esse functum be-
nevolentissimi atque amicissimi, quēm me tibi & fu-
isse semper existimes velim, & futurum esse confidat.

Vale.